

KOMUNIKÁCIA MATERSKEJ ŠKOLY S RODINOU DIEŤAŤA:

Tradičné aj moderné prístupy

Silvia MINÁRIKOVÁ – Eva PUPÍKOVÁ – Eva SOBINKOVIČOVÁ

**KOMUNIKÁCIA MATERSKEJ ŠKOLY
S RODINOU DIEŤAŤA:**

Tradičné aj moderné prístupy

Silvia MINÁRIKOVÁ – Eva PUPÍKOVÁ – Eva SOBINKOVIČOVÁ

Bratislava

2025

Názov:	Komunikácia materskej školy s rodinou dieťaťa: <i>Tradičné aj moderné prístupy</i>
Autorky:	PaedDr. Silvia MINÁRIKOVÁ PhD. PaedDr. Eva PUPÍKOVÁ PhD. PaedDr. Eva SOBINKOVIČOVÁ
Recenzentky:	doc. PaedDr. Dana KOLLÁROVÁ, PhD. Mgr. Miroslava VIŠŇOVSKÁ, PhD.
Jazyková redaktorka:	Mgr. Adriana LANČARIČOVÁ
Grafická úprava textu:	PaedDr. Eva PUPÍKOVÁ, PhD.
Dizajn obálky:	Ing. Michal MANČÍK
Fotografie:	vlastný archív autoriek
ISBN	978-80-565-1667-6

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1 Rozdiely medzi materskou školou a rodinou	9
Tabuľka 2 Základné delenie výchovných štýlov	11
Tabuľka 3 Rozdiely medzi hovorenou a písomnou komunikáciou	32
Tabuľka 4 Ukážka jednoduchého dotazníka pre rodičov	47
Tabuľka 5 Námety na zapojenie rodičov do činností detí v prostredí materskej školy	54
Tabuľka 6 Kritériá a indikátory sebareflexie pedagóga	73

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1 Vzájomné prepojenie aktérov výchovy a vzdelávania	6
Obrázok 2 Technika 4P	24
Obrázok 3 Model spracovania smútku a straty podľa E. Kübler-Rossovej	29
Obrázok 4 Postupnosť individuálnej konzultácie v otázkach	50
Obrázok 5 Album zvieratiek (spoločná práca detí a rodičov na projekte)	59
Obrázok 6 Informácie pre rodičov v šatni o význame hier pre dieťa	59
Obrázok 7 Kútik na spoločné tvorenie obrázkov z krepového papiera	60
Obrázok 8 Chodník vytvorený rodičmi	68
Obrázok 9 Kútik na hry s pieskom vytvorený rodičmi	68
Obrázok 10 Hudobný panel vytvorený rodičmi	69
Obrázok 11 Priestor na spoločné posedenie a hry vytvorený s rodičmi	69
Obrázok 12 Priestor k spoločnému kresleniu na školskom dvore materskej školy	69
Obrázok 13 Príklad informačného plagátu	71
Obrázok 14 Matica ku SWOT analýze	75

OBSAH

Zoznam tabuliek	3
Zoznam obrázkov	3
Obsah	4
Úvodom	5
1 Teoretické a praktické východiská spolupráce materskej školy a rodiny	6
1.1 Špecifiká rodiny a materskej školy	8
1.2 Diagnostika sociokultúrneho kontextu dieťaťa.....	16
1.3 Legislatívne východiská spolupráce rodiny a materskej školy.....	18
2 Komunikačné techniky	23
2.1 Mentorský rozhovor v komunikácii s rodičom.....	26
2.2 Zvládanie neštandardných komunikačných situácií	29
2.3 Písomná komunikácia s rodinou dieťaťa	32
2.4 Pedagogické poradenstvo rodinám	37
2.4.1 Postup v poradenských činnostiach.....	40
3 Formy spolupráce materskej školy s rodinou	43
3.1 Triedne schôdzky	43
3.2 Individuálna konzultácia.....	49
3.4 Priama účasť rodiča na výchove a vzdelávaní ako jeho právo	53
3.5 Ďalšie námety spolupráce materskej školy a rodiny do praxe.....	57
3.6 Prostredie materskej školy ako priestor na spoluprácu.....	70
4 Sebareflexia pedagóga v oblasti spolupráce s rodinou	73
4.1 Praktické kroky na realizáciu sebareflexie	74
Záver.....	79
Zoznam použitej literatúry.....	80

ÚVODOM

Po narodení dieťaťa nesie primárnu zodpovednosť za jeho výchovu rodina. S postupným dozrievaním a narastajúcou potrebou socializácie však dieťa vyhľadáva širšie podnety, predovšetkým kontakt s rovesníkmi. Materská škola predstavuje prirodzené sociálne prostredie, ktoré túto potrebu naplňa a podporuje dieťa pri nadväzovaní vzťahov mimo rodiny. Rodinné a inštitucionálne prostredie by sa mali dopĺňať v spoločnom ciele – zabezpečiť harmonický rozvoj dieťaťa a jeho prípravu na život v spoločnosti.

Zámerom publikácie **Komunikácia materskej školy s rodinou dieťaťa: Tradičné aj moderné prístupy** je teoreticky i prakticky previesť **pedagogických zamestnancov materských škôl identifikáciou vzájomných možností rodinného a inštitucionálneho prostredia tak, aby sa navzájom podporovali, rešpektovali a dopĺňali**. Pedagog materskej školy by mal spoznávať a následne tolerovať špecifikum rodinného prostredia a ako profesionál zabezpečiť efektívnu spolupracujúcu komunikáciu. Autorky publikácie si uvedomujú, že základom dobrej spolupráce je komunikácia, preto navrhujú používanie rôznych komunikačných techník a analyzujú možnosti zvládania neštandardných komunikačných situácií. Časť didaktickej príručky sa venuje konkrétnym príkladom spolupráce, počítajúc so sebareflexiou pedagóga ako jedným z predpokladov efektívnej spolupráce.

V celej publikácii používame pojem rodič. Vnímame ním nielen biologického rodiča, ale aj inú fyzickú osobu, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, poručníka alebo opatrovníka. V didaktickej príručke používame spravidla pojem pedagóg, ktorým označujeme osobu, ktorá je zodpovedná alebo sa spolupodieľa na výchovno-vzdelávacom procese v inštitucionálnom prostredí. Môže ísť o učiteľa, pedagogického asistenta, pomocného vychovávateľa, sociálneho pedagóga a pod.

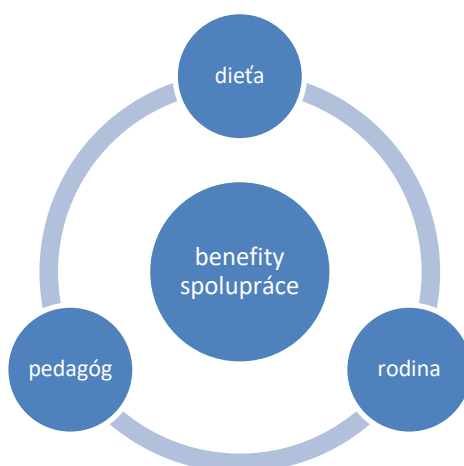
Text súvisiaci s legislatívnymi východiskami a inými informáciami, vychádzajúcimi z legislatívy uvedenými v príručke, je spracovaný v súlade s právnym stavom platným v čase vydania tejto didaktickej príručky.

1 TEORETICKÉ A PRAKTICKÉ VÝCHODISKÁ SPOLUPRÁCE MATERSKEJ ŠKOLY A RODINY

Rodina a materská škola predstavujú dva kľúčové výchovné systémy, ktoré sa v procese formovania osobnosti dieťaťa navzájom dopĺňajú. Rodinné prostredie poskytuje dieťaťu prvé skúsenosti, hodnoty a vzory správania, zatiaľ čo materská škola rozširuje tieto podnety o systematickú výchovno-vzdelávaciu činnosť a sociálne interakcie s rovesníkmi. Spolupráca týchto dvoch prostredí je nevyhnutným predpokladom harmonického rozvoja dieťaťa.

Rodina a materská škola sú neoddeliteľnými partnermi vo výchove a vzdelávaní dieťaťa. Partnerská spolupráca založená na dôvere poskytuje všetkým aktérom výchovy a vzdelávania viacero benefitov.

Obrázok 1 Vzájomné prepojenie aktérov výchovy a vzdelávania

Zdroj: vlastné spracovanie

Čo získa dieťa zo spolupráce rodiny a materskej školy?

- ⇒ výchova a vzdelávanie dieťaťa sú konzistentné, jednotnosť výchovno-vzdelávacích postupov medzi rodinou a materskou školou minimalizuje rozpory, poskytuje dieťaťu jasné hranice a stabilné pravidlá;
- ⇒ dieťa podľa pozitívneho vzoru rodičov vníma a prijíma sociálny status pedagóga, tým sa tvorí kladný vzájomný vzťah pedagóg - dieťa;

- ⇒ dobrá spolupráca uľahčuje dieťaťu adaptačný proces, pomáha pri spoznávaní prostredia materskej školy, pomáha pri zvládaní separácie dieťaťa od rodiny a rozširovaní sociálneho priestoru;
- ⇒ dieťa vzájomnou pomocou rodiny a materskej školy získava správnu a primeranú podporu svojho rozvoja;
- ⇒ dieťa má možnosť pozorovať, napodobňovať a zvnútorňovať vzorce vzájomného správania, komunikácie a spolupráce, tým sa u neho prirodzene rozvíja schopnosť nadväzovať vzťahy s rovesníkmi aj dospelými.

Čo získa rodič zo spolupráce rodiny a materskej školy?

- ⇒ rodič získava odborné usmernenie a praktické rady, ktoré mu pomáhajú pri výchove a vzdelávaní dieťaťa;
- ⇒ prostredníctvom konzultácií, spätnej väzby a iných foriem komunikácie rodič získava istotu vo svojich výchovných postupoch;
- ⇒ pravidelný kontakt s pedagógom umožňuje rodičovi sledovať pokroky, silné stránky i oblasti dieťaťa, ktoré si vyžadujú podporu;
- ⇒ rodič sa necíti vo výchove izolovaný, vníma záujem materskej školy a zažíva pocit spoluzodpovednosti za úspechy dieťaťa;
- ⇒ otvorená komunikácia umožňuje včas identifikovať a riešiť náročné situácie, čím sa predchádza konfliktom a stresu;
- ⇒ rodič má väčšiu istotu, že materská škola koná v prospech jeho dieťaťa, čo posilňuje vzájomnú dôveru;
- ⇒ rodič sa môže zapájať do aktivít školy, čím sa prehĺbuje vzťah k dieťaťu a podporuje jeho motiváciu k učeniu.

Čo získa pedagóg zo spolupráce rodiny a materskej školy?

- ⇒ pedagóg získava cenné informácie o individuálnych potrebách, záujmoch a skúsenostiach dieťaťa z rodinného prostredia, čo mu umožňuje používať diferencovanejší prístup;
- ⇒ aktívna spolupráca rodičov s materskou školou uľahčuje dosahovanie výchovno-vzdelávacích cieľov a zvyšuje efektívnosť pedagogických postupov;

- ⇒ otvorená komunikácia s rodičmi umožňuje pedagógovi včas zachytiť a riešiť vznikajúce ťažkosti, čím sa znižuje napätie a stres v pedagogickej práci ale aj v rodine;
- ⇒ pedagóg sa necíti osamotený vo svojej práci, vníma rodiča ako partnera, čo posilňuje jeho profesionálnu identitu;
- ⇒ interakcia s rodičmi podnecuje pedagóga k sebahodnoteniu, k hľadaniu nových stratégií a inovatívnych foriem komunikácie;
- ⇒ kvalitná spolupráca prispieva k pozitívnemu obrazu profesie pedagóga;
- ⇒ vzájomná zhoda rodiny a pedagóga vytvára pre deti stabilné a koherentné prostredie, čo uľahčuje prácu pedagóga a prispieva k otvorenej klíme v skupine.

K zamysleniu

Na základe Vašej praxe uveďte ďalšie výhody pre dieťa, rodiča a pedagóga vyplývajúce z dobrej spolupráce.

1.1 Špecifiká rodiny a materskej školy

Podmienkou každej spolupráce sú minimálne dvaja partneri. V našom prípade ide o rodinu a materskú školu. Je preto na mieste poznať rozdiely a podobnosti medzi týmito dvomi inštitúciami, ktoré dieťa v predškolskom veku formujú. Ich spolupráca je závislá od toho, ako sa vzájomne tieto dôležité inštitúcie poznajú.

Rozdielne a spoločné charakteristiky

Rodina poskytuje dieťaťu prvé prostredie pre rozvoj osobnosti, emocionálne zabezpečenie a socializáciu. Jej hlavnou funkciou je starostlivosť, výchova a podpora členov, predovšetkým detí, a zároveň odovzdávanie kultúrnych, etických a hodnotových vzorcov.

Každá rodina je však jedinečná a poskytuje rozdielne podmienky k rozvoju dieťaťa.

Rodiny sa od seba odlišujú vnútornou štruktúrou a hierarchiou. Rôznym spôsobom dieťaťu poskytujú pocit bezpečia a lásky. Každá rodina má vlastné hodnoty, postoje a návyky. Tieto ale aj iné jedinečnosti rodiny ovplyvňujú vzťah dieťaťa s okolím a jeho správanie.

Materská škola poskytuje dieťaťu formálne výchovno-vzdelávacie prostredie. Toto prostredie je dizajnované tak, aby podporovalo jeho komplexný rozvoj. Materská škola je charakteristická štruktúrovaným prostredím. A to prostredím technicko-priestorovým ale ja organizačným, ktoré je zadané v legislatíve a metodických odporúčaniach. Súčasťou režimu dňa sú spontánne i riadené aktivity a činnosti súvisiace s uspokojovaním základných

fyziologických potrieb ako je stravovanie, hygiena a odpočinok. V porovnaní s rodinou je materská škola v tomto ohľade menej flexibilným prostredím.

Nasledujúca tabuľka opisuje **niekoľko rozdielov medzi materskou školou a rodinou**, ktoré sa javia ako najvýraznejšie.

Tabuľka 1 Rozdiely medzi materskou školou a rodinou

Rozdiely medzi	
materskou školou	rodinou
prevažne ustálený režim dňa	flexibilný režim podľa potrieb dieťaťa, člena rodiny alebo potrieb celej rodiny
stanovené práva a povinnosti všetkých aktérov výchovy a vzdelávania	flexibilné najmä povinnosti jednotlivých členov
požiadavky kladené na správanie dieťaťa a vyžadovanie ich každodenného dodržiavania	požiadavky kladené na správanie dieťaťa nie sú často vyžadované rovnako každý deň, každá rodina je charakteristická inou citlivosťou k správaniu dieťaťa
má jasne zadané výstupy výchovy a vzdelávania v kurikule	nemá určené požadované výstupy výchovy a vzdelávania dieťaťa
dieťa je nútené prispôbovať sa aj požiadavkám kladeným na všetky deti rovnako	dieťa má mnohokrát privilegované postavenie v rodine
dieťa má každodennú možnosť interakcie s druhými ľuďmi, môže lepšie vnímať rôznorodosť osobností	dieťa sa prevažne stýka s členmi rodiny a s ľuďmi podľa výberu rodiča
dieťa vychovávajú a vzdelávajú profesionáli – pedagógovia	rodič neprešiel rodičovskou prípravou, dieťa vedie intuitívne, ale aj na základe prebraných výchovných vzorcov
počet detí v triede je legislatívne upravený	počet členov v rodine nie je legislatívne upravený

Zdroj: vlastné spracovanie

K zamysleniu

Vymenujte ďalšie rozdiely medzi materskou školou a rodinou na základe Vašej praxe?

Výchovno-vzdelávacia činnosť materskej školy sa riadi princípmi inklúzie. Každé dieťa je vnímané s rešpektovaním jeho osobnosti a práva na vzdelávanie, **Rodina**, pre ktorú je tento prístup samozrejmosťou, sa tak stáva pre pedagóga materskej školy **inšpiráciou a zdrojom jedinečných informácií o dieťati**. Spoločným znakom obidvoch spolupracujúcich

partnerov je aj snaha o tvorbu emocionálne bezpečného prostredia, ďalej prostredia podnecujúce rozvoj dieťaťa, tak po stránke kognitívnej ale aj hodnotovo-postojovej, poskytujúce základnú opateru a starostlivosť, výživu. Obe inštitúcie sa podieľajú na plnení socializačnej funkcie, dieťa sa učí spolunažívaniu s ostatnými, osvojovaniu pravidiel a normám spoločnosti prostredníctvom kontaktu s úzkou a širšou rodinou, okolím, ktoré mu sprostredkuje rodina ale aj prostredníctvom rovesníkov a ostatných dospelých, ktorých stretne v materskej škole bez cieleného výberu. Obe prostredia pripravujú dieťa na fungovanie v širšej spoločnosti. Rodinu vnímame v tomto ohľade ako základ, materskú školu ako rozšírený model spoločenského života.

K zamysleniu

Definujte ďalšie spoločné znaky materskej školy a rodiny na základe Vašej praxe.

J. A. Komenský okrem iného, zdôrazňoval **zásadu jednotnosti**, ako jednu z didaktických zásad vo výchove detí (Okál, 1991). Aj výchovno-vzdelávacie prístupy v rodine a materskej škole by mali na seba nadväzovať, nemali by sa rozchádzať vo svojej podstate. Komunikácia rodiny a materskej školy sa niekedy mení na hru s obviňovaním. Rozdielne nekonštruktívne prezentované názory sa stávajú príčinou zbytočných konfliktov vyvolávajúcich negatívne pocity na oboch stranách. Ich kumulácia pôsobí na dôveru a tým aj na spoluprácu do takej miery, že spôsobí nenávratnosť dobrých vzťahov. Takýto stav je určite najviac na škodu samotnému dieťaťu. Vzájomná spolupráca a komunikácia medzi materskou školou a rodinou by preto mala byť zameraná na plnenie **spoločného cieľa, ktorým je zabezpečiť harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa**.

Základné princípy spolupráce, ktoré by si pedagóg materskej školy mal uvedomovať vo vzťahu k rodine, sú nasledovné (Kropáčková & Splavcová, 2016):

- ⇒ **Rodičia sú významnými partnermi materskej školy.**
- ⇒ **Dôležitým predpokladom spolupráce je informovanosť rodičov.**
- ⇒ **Vzťahy materskej školy s rodičmi ovplyvňujú výsledok pedagogickej práce.**
- ⇒ **Rodičia oceňujú, keď sa k nim materská škola správa ako k partnerovi.**

Pomoc pri napĺňaní uvedených princípov ponúkajú texty v jednotlivých kapitolách príručky.

Výchovné štýly

Pod pojmom **výchovný štýl** rozumieme spôsob výchovy, ktorý v sebe zahŕňa systém výchovných postupov. Sú charakteristické emocionálnymi vzťahmi medzi aktérmi výchovy, spôsobom komunikácie, požiadavkami zo strany dospelého kladenými na dieťa, výchovnými prostriedkami a pod. **Výchovný štýl je charakteristický spôsob, akým rodičia alebo pedagógovia pristupujú k dieťaťu vo výchove, teda ako uplatňujú výchovné metódy, požiadavky, kontrolu, ale aj prejavy lásky, podpory a komunikácie.**

Najčastejšie typy výchovných štýlov, ktorých základy vo svojich výskumoch položil Kurt Lewin už v roku 1939, môžeme definovať nasledovne (Čáp, 1996):

1. **Demokratický (integračný) štýl** je charakteristický poskytovaním jasných pravidiel a hraníc, no zároveň poskytuje možnosť diskusie a kompromisov. Podporuje tak spoluprácu, samostatnosť a rozvoj sebadôvery detí. Deti sú vedené k samostatnosti, zároveň im je poskytované podporujúce prostredie.
2. **Autoritársky (autokratický) štýl** je založený na vyžadovaní prísnej disciplíny a dodržiavaní pravidiel bez možnosti diskusie. Vede dieťa k „slepej“ poslušnosti a zároveň potláča jeho kreativitu a samostatné myslenie.
3. **Liberálny (permisívny) štýl** poskytuje dieťaťu veľkú slobodu, dospelí zasahujú do jeho aktivít len minimálne. Tento štýl podporuje nezávislosť, no bez akýchkoľvek pravidiel a usmernenia. Je charakteristický tendenciou byť veľmi tolerantní a vyhýbať sa stanovovaniu pevných pravidiel. Môže viesť k tomu, že deti majú pocit samostatnosti, ale môžu mať problémy s rešpektovaním pravidiel a autorít.
4. **Zanedbávajúci štýl** je zameraný na dospelých, čo znamená, že dieťa nie je centrom výchovnej pozornosti. Dieťaťu nie je venovaný dostatok času, potom hľadajú uspokojovanie svojich potrieb v „náhradných“ činnostiach či osobách. Správanie dieťaťa sa môže prejavovať ako náladovosť, vynucovanie si pozornosti, či emocionálna nestabilita.

Tabuľka 2 Základné delenie výchovných štýlov

Výchovný štýl	Charakteristické znaky správania rodiča/pedagóga	Dôsledky pre dieťa
Demokratický	jasné pravidlá, ale vysvetlené dôvody rešpekt a dialóg	sebadôvera, samostatnosť zodpovednosť

Výchovný štýl	Charakteristické znaky správania rodiča/pedagóga	Dôsledky pre dieťa
	podpora, povzbudenie primeraná kontrola	dobré sociálne vzťahy vnútorná disciplína
Autoritársky	prísne pravidlá bez diskusie vysoké nároky časté tresty málo prejavov lásky	poslušnosť, disciplína nízka iniciatíva strach z autority slabšia tvorivosť
Permisívny	minimum pravidiel a hraníc veľa lásky veľa voľnosti málo požiadaviek a kontroly	spontánnosť, kreativita problémy s disciplínou impulzivnosť slabšia vytrvalosť
Zanedbávajúci	nezáujem o dieťa absencia pravidiel aj podpory chýbajúca kontrola i komunikácia	nízka sebaúcta citová neistota problémy v sociálnych vzťahoch riziko problémového správania

Rodičia aj pedagógovia vo výchove spravidla nevyužívajú len jeden typ výchovného štýlu. Ich prístup k dieťaťu je ovplyvnený osobnostnými vlastnosťami, rodinným a kultúrnym prostredím či ďalšími faktormi, v dôsledku čoho si vytvárajú vlastný, špecifický spôsob výchovy. Jednotlivé štýly sa môžu navzájom prelínať alebo kombinovať dokonca aj počas jednej konkrétnej situácie, v závislosti od momentálnej nálady dospelého a dieťaťa, alebo od povahy danej situácie. Napriek tomu sa ako najvhodnejší ukazuje demokratický prístup k výchove. Preto je dôležité, aby dospelí priebežne premýšľali nad tým, aký štýl používajú, a zvažovali, ktorý z nich je pre budúcnosť dieťaťa najprospešnejší.

Prevládajúci štýl výchovy je podmienený viacerými faktormi, ktorými sú najmä (Baumrind, 1966):

- ⇒ **kultúrne a spoločenské normy** (odlišné očakávania a normy týkajúce sa výchovy detí),
- ⇒ **osobnosť dospeljej osoby** (temperament, preferencie, hodnoty a osobnostné črty),
- ⇒ **temperament dieťaťa** (každé dieťa je jedinečné),
- ⇒ **vzdelanie a informácie** (prístup k vzdelaniu a informáciám o rôznych výchovných štýloch podporujú vedomú voľbu vhodného štýlu),

⇒ **skúsenosti a reflexia** (výchovný štýl možno meniť na základe skúseností, alebo na základe spätnej väzby od ostatných).

„Každá rodina má vlastné pravidlá podľa toho, akí ľudia ju tvoria“ (Chalupová et al., 2007, s. 14). Pokiaľ nejde o výchovu škodlivú až patologickú, **materská škola do výchovy rodičov zverených detí nezasahuje**, pretože primárna zodpovednosť za výchovu patrí rodičom. Materská škola rodinnú výchovu **doplňa a podporuje**.

Charakteristické znaky rodiny s vhodným a nevhodným výchovným štýlom

Pedagóg materskej školy môže odpozorovať **znaky rodiny charakteristické pre výchovný štýl s pozitívnym dopadom na psychosociálny vývin dieťaťa a na jeho citovú stabilitu**. Sú to nasledujúce znaky (Ondrušková, 2011):

- ⇒ v rodine cítiť dôveru a súdržnosť medzi jej členmi,
- ⇒ rodičia si spravodlivo „delia“ výchovnú starostlivosť o dieťa medzi sebou a zhodujú sa vo výchovných postupoch, uplatňujúc demokratický výchovný štýl,
- ⇒ v rodine panuje otvorená a radostná komunikácia, je vytvorený priestor pre citovú expresivitu a empatiu,
- ⇒ rodina má stanovené jasné pravidlá, ktoré prihliadajú na individuálne odlišnosti a potreby každého člena,
- ⇒ členovia rodiny uplatňujú efektívne stratégie riešenia konfliktov a problémov,
- ⇒ dominujú pozitívne emočné prejavy, častý telesný kontakt a verbálna podpora,
- ⇒ v rodine sú **uspokojované základné potreby** všetkých členov vrátane dieťaťa.¹

Pedagóg materskej školy môže odpozorovať aj znaky rodiny, ktoré sú **charakteristické pre nevhodné výchovné štýly**. Sú to najmä tieto znaky:

- ⇒ v rodine chýba dôvera a súdržnosť, vzťahy medzi členmi sú narušené, často sa vyskytuje napätie či konflikty,

---

¹ Fyziologické potreby (dieťa je nasýtené, odpočinuté, oblečené...), potreby istoty a bezpečia (dieťa má dostatok láskavých dotykov, rodičia sú mu oporou, rodina vytvára bezpečné prostredie bez strachu a úzkosti), potreba spolupatričnosti a lásky (dieťa je vypočuté, pochopené, je akceptovaná jeho individualita, je emočne stabilné), potreba uznania a sebaúcty (rodina vytvára prostredie na budovanie vlastnej hodnoty dieťaťa, dieťa prežíva pocity úspechu, ocenenia, je oceňované a zdravo chválené), potreba sebarealizácie (rodina vytvára dieťaťu priestor pre sebarealizáciu a pre osobný rast, dieťa má možnosť byť tvorivé a spontánne).

- ⇒ v rodine je nerovnomerné a nesúladne rozdelenie výchovnej starostlivosti, jeden rodič je preťažený alebo absentuje, rodičia sa nezhodujú vo výchovných postupoch, uplatňujú protikladné štýly,
- ⇒ v rodine je nedostatok otvorenej komunikácie, prevláda mlčanie, kritika alebo negatívne vyjadrovanie; citové prejavy a empatia sú potláčané,
- ⇒ v rodine absentujú jasné pravidlá, alebo naopak rodina preferuje rigidné normy, buď v nej vládne chaos bez hraníc, alebo sú pravidlá neprimerane prísne a nerešpektujú individuálne potreby dieťaťa,
- ⇒ rodina preferuje nevhodné stratégie riešenia konfliktov, konflikty sa ignorujú, potláčajú alebo riešia agresívne,
- ⇒ v rodine prevládajú negatívne emočné prejavy, častá kritika, krik či fyzické tresty, telesný kontakt a verbálna podpora sú zriedkavé,
- ⇒ rodina neuspokojuje základné potreby dieťaťa, či už emocionálne, sociálne alebo materiálne, čo vedie k pocitom neistoty a k ohrozeniu jeho vývinu.

Funkcie rodiny

Funkcie rodiny definujeme, aby sme jasne pochopili jej úlohu pri formovaní jednotlivca, pri zabezpečovaní potrieb členov rodiny a pri udržiavaní stability spoločnosti. Tradičné funkcie rodiny sú nasledovné (Tománek, 2012):

- ⇒ **reprodukčná (biologická) funkcia** je najstaršia a z hľadiska zachovania rodu najdôležitejšia funkcia, ktorá sa naplňuje prevažne v začiatkoch párového spolužitia. Na uskutočnenie reprodukčnej, ale aj sexuálnej funkcie (uspokojovanie oboch partnerov pohlavným stykom) je potrebná psychická a fyzická vyspelosť páru, pripravenosť na potomstvo tak materiálne ako aj psychicky a emocionálne.
- ⇒ **ekonomická funkcia** zaisťuje materiálne zabezpečenie všetkých členov rodiny, hovoríme o zabezpečovaní základných životných potrieb. Ovplyvňujú ju príjmy a výdavky rodiny. Táto funkcia však nie je naplňovaná len hospodárením rodiny, ale aj ekonomickou stabilitou štátu. Kolísanie pracovného trhu, vysoká inflácia a iné politicko-ekonomické faktory spôsobujú nestabilitu v materiálnom zabezpečení rodiny a často až výrazné rozdiely medzi finančnými možnosťami jednotlivých rodín.

- ⇒ **výchovná funkcia**, ktorá sa odráža vo výchove člena spoločnosti. Dieťa v rodine preberá hodnoty, postoje, názory. Rodina je dominantným výchovným prostredím aj napriek tomu, že sa dieťa stretáva aj s inými osobami či v súkromí alebo v školskom prostredí.
- ⇒ **socializačná funkcia** úzko súvisí s výchovnou funkciou. Táto funkcia vytvorí pre dieťa vhodné podmienky k jeho socializácii tak, aby sa dieťa dokázalo začleniť do širšej sociálnej skupiny a dokázalo v nej plnohodnotne komunikovať, spolupracovať a spolunažívať. Základy k týmto zručnostiam sú kladené opäť primárne priamo v rodine.
- ⇒ **emocionálna (psychohygienická) funkcia**, ktorou sa zabezpečuje emocionálna a psychická stabilita všetkých členov. Prejavuje sa vytvorením zázemia, ktoré je charakteristické emocionálnymi väzbami, zároveň pochopením, akceptáciou, dôverou atď. Zlyhanie tejto funkcie môže mať na dieťa deštruktívny vplyv, ktorý sa hranične môže prejavovať až jeho deviantným správaním. Túto funkciu rodiny nie je možné nahradiť inštitucionálnym pôsobením na dieťa.

Funkcie materskej školy

Základnú výchovno-vzdelávaciu funkciu materskej školy vyvodzuje legislatíva. V § 28 ods. 1 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa uvádza: ***Materská škola podporuje osobnostný rozvoj detí v oblasti sociálno-emocionálnej, intelektuálnej, telesnej, morálnej, estetickej, rozvíja schopnosti a zručnosti, utvára predpoklady na ďalšie vzdelávanie. Pripravuje na život v spoločnosti v súlade s individuálnymi a vekovými osobitosťami detí.*** V rámci edukačnej funkcie materská škola nadväzuje na výchovnú funkciu rodiny, no nenahrádza ju. Obohacuje ju o cieľavedomú a systematickú výchovno-vzdelávaciu činnosť v súlade s plnením kurikulárneho obsahu so zreteľom na individuálne a vekové osobitosti každého dieťaťa.

Ďalšími nemenej dôležitými **funkciami materskej školy** sú: preventívna (diagnostická) funkcia, poradenská funkcia, sociálna funkcia, kultúrna a multikultúrna funkcia, kompenzačná funkcia, integračná funkcia, personalizácia funkcia, kvalifikačná funkcia a ekonomická funkcia (Ondrušková, 2011).

Vo vzťahu k spolupráci materskej školy s rodinou je potrebné zdôrazniť z vymenovaných funkcií **funkciu poradenskú**. Materská škola poskytuje odbornú-metodickú pomoc a poradenstvo rodičom buď na ich žiadosť, alebo podľa výchovno-vzdelávacích potrieb konkrétneho dieťaťa/skupiny detí. Má k dispozícii množstvo príležitostí k osobnému

kontaktu, prostredníctvom ktorého môže pedagóg ovplyvňovať a formovať výchovné prostredie v rodine. Viac o poradenstve popisujeme v podkapitole 2.4.

Na tradičné zloženie rodiny (mama, otec, deti) majú vplyv aj niektoré spoločenské zmeny. Úplne bežnou rodinou v súčasnosti je rodina s jedným rodičom, rodina patchworková², alebo sa objavujú rodiny s dvomi otcami alebo dvomi matkami. Viacgeneračná rodina, kde spolu žijú mladí rodičia so svojimi rodičmi, je skôr rodinou ojedinelou.

Aby materská škola mohla čo najlepšie plniť svoje poslanie, je potrebné (okrem mnohých iných predpokladov) zabezpečiť aj **pripravenosť pedagógov v oblasti diagnostikovania sociokultúrneho kontextu dieťaťa**. Tzn. na základe odborných vedomostí by mal každý pedagóg dokázať identifikovať vplyv rodinného prostredia na dieťa a navrhnúť postupy spolupráce na zabezpečenie podmienok jeho optimálneho rozvoja.

1.2 Diagnostika sociokultúrneho kontextu dieťaťa

Diagnostikovanie (identifikovanie) sociokultúrneho kontextu vývinu dieťaťa je proces, ktorý umožňuje pedagógom lepšie porozumieť individuálnym potrebám dieťaťa. Tento proces zahŕňa **zhromažďovanie informácií o rôznych sociálnych aspektoch života dieťaťa**, ktoré môžu ovplyvniť jeho vývin. Diagnostikovanie sociokultúrneho kontextu znamená „*poznať jeho postavenie v rámci rodinnej a súrodeneckej konštelácie, zahŕňa emocionálne štruktúry, sociálne a pracovné návyky a postoje, ako aj hodnotovú orientáciu a hierarchiu rodinného prostredia*” (Kol. autorov, 2021, str. 72). Dieťa však nie je ovplyvňované iba základnou nukleárnou rodinou. K sociokultúrnemu prostrediu, ktoré ovplyvňuje dieťa, patrí aj širšia rodina, priatelia, známi ale aj médiá a celá spoločnosť. K diagnostikovaniu môže pedagóg použiť mnohorakosť **diagnostických metód a nástrojov**³:

⇒ **rozhovor**: ide o interaktívnu komunikačnú metódu, pri ktorej sú potrební minimálne dvaja komunikační partneri; pedagóg si spravidla pripravuje otázky, na ktoré hľadá

---

² To je rodina, ktorá je tzv. poskladaná (zošitá) z viacerých rodín. Stáva sa to, pokiaľ vytvoria pár dvaja ľudia, ktorí už z predchádzajúcich vzťahov majú deti.

³ Konkrétnejšie informácie o jednotlivých metódach a nástrojoch diagnostikovania sociokultúrneho kontextu dieťaťa nájdete v publikácii KOL. AUTOROV. *Profesijné kompetencie učiteľa materskej školy v oblasti Dieťa*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2021. ISBN 978-80-565-1455-9, ktorá je dostupná na https://archiv.mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/profesijne_kompetencie_ucitela_materskej_skoly_v_oblasti_diet_1.pdf

odpoveď; môže viesť náhodnú komunikáciu aj so súrodencami, starými rodičmi alebo inými rodinnými príslušníkmi, z ktorej môžu vyplynúť ďalšie informácie o dieťati,

- ⇒ **dotazník a anketa:** ide o písomné opytovanie sa,
- ⇒ **pozorovanie:** ide spravidla o nestranné pozorovanie interakcie medzi dieťaťom a rodičom na pôde školy, alebo už spomínané pozorovanie interakcie v domácom prostredí,
- ⇒ **anamnéza:** zhrnutie všetkých dôležitých údajov o dieťati vrátane osobných, zdravotných a sociálnych údajov; ide o retrospektívnu metódu; zbierajú a vyhodnocujú sa údaje, ktoré sa už stali. Získavame tak informácie o doterajšom psychickom, sociálnom, fyzickom a morálnom vývine dieťaťa, čo nám pomôže lepšie porozumieť aktuálnemu stavu, ktorý sa snažíme zmapovať (Kusý, 2019). Z hľadiska zberu údajov anamnestické informácie delíme do dvoch kategórií: **objektívne** (vek, dáta, pohlavie, dosiahnuté vzdelanie apod.) a **subjektívne** (hodnotenie vzťahu rodinných príslušníkov, hodnotenie záujmu a pod.). Anamnéza vychádza z **informácií o rodine**, do ktorých podľa Labašovej & Porubčanovej (2012) patria: údaje o rodine (počet súrodencov, vek jednotlivých členov v rodine, samostatné alebo viacgeneračné súžitie členov, vek rodičov, vzdelanie rodičov, povolanie, zamestnanie rodičov, zdravotný stav členov rodiny), podmienky, v akých rodina žije (materiálne, ekonomické, bytové podmienky, veľkosť obývanej plochy, zariadenie domácnosti, kultúrne, záujmy, hodnoty a tradície v rodine, životné ciele a aspirácie členov rodiny), vzťahy a komunikácia členov v rodine (atmosféra v rodine, vnímanie autority rodičov, rešpektovanie osobnosti dieťaťa, vzájomná akceptácia, oslovovanie, intenzita prejavu reči, pravidelnosť komunikácie, témy rozhovorov a pod.), denný režim v rodine (čas odchodov a príchodov členov domácnosti, plnenie si povinností, kooperácia pri domácich prácach, pri výchove a starostlivosti o deti, súrodencov, starých rodičov, domáce zvieratá, organizácia voľného času, rodinné návštevy, návšteva krúžkov, kina, divadla, športových podujatí a pod.), výchova v rodine (štýl výchovy, spôsob rozhodovania, štýl vedenia, jednotnosť v názoroch na výchovu, uplatňovanie odmien a trestov vo výchove, podnetnosť výchovných vplyvov, motivácia, formovanie hodnôt dieťaťa, ciele a ideály, prania, aspirácie rodiny, napĺňanie vzájomných očakávaní, vzdelávanie, vzťah k učeniu, štúdiu, zvládanie náročných situácií v rodine, ich riešenie a pod.), rodina a škola (spolupráca, vzájomná akceptácia, komunikácia rodičov s pedagógmi, pravidelnosť návštev školy,

rešpektovanie pravidiel školy, záujem, zapájanie sa do mimoškolských podujatí školy, pomoc dieťaťu so školskými povinnosťami a pod.).

Diagnosticke zistenia, ku ktorým pedagóg dospeje, nie sú a nemôžu byť statické. Je potrebné opakované používanie rôznorodých diagnostických metód s cieľom všímať si zmeny v rodinnom prostredí, ktoré môžu mať za následok zmeny v správaní dieťaťa.

K zamysleniu

Ktoré diagnostické metódy najčastejšie používate vo Vašej praxi k zisťovaniu sociokultúrneho kontextu dieťaťa?

1.3 Legislatívne východiská spolupráce rodiny a materskej školy

Legislatívnu úpravu základných práv a povinností jednotlivých aktérov nachádzame:

- ⇒ v Zákone č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len zákon o rodine),
- ⇒ v Zákone č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len školský zákon) a
- ⇒ v Zákone č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch).

Čl. 4 zákona o rodine vymedzuje **práva a povinnosti rodičov** nasledovne: *Všetci členovia rodiny majú povinnosť vzájomne si pomáhať a podľa svojich schopností a možností zabezpečovať zvyšovanie hmotnej a kultúrnej úrovne rodiny. Rodičia majú právo vychovávať deti v zhode s vlastným náboženským a filozofickým presvedčením a povinnosť zabezpečiť rodine pokojné a bezpečné prostredie. Rodičovské práva a povinnosti patria obom rodičom.*

Znenie uvedeného článku si pedagóg musí pripomínať pri rešpektovaní sociokultúrneho kontextu vývinu dieťaťa a jeho pedagogickom diagnostikovaní. V nasledujúcom príklade z praxe článok zo zákona o rodine doplníme ďalšími východiskami vyžadujúcimi si akceptovanie pedagógom.

Príklad z praxe

Matka si neprialala, aby Noemi oslavovala narodeniny, nakoľko v ich vierovyznaní sa tento sviatok neoslavuje. Pedagóg požiadavku rešpektuje a postupuje tak v súlade s:

- ⇒ čl. 4 zákona o rodine: *Rodičia majú právo vychovávať deti v zhode s vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.*
- ⇒ § 3, písm. f) školského zákona: *Výchova a vzdelávanie podľa tohto zákona sú založené na princípoch... zákazu všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie.*
- ⇒ § 4, ods. 1, písm. c) zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch: *Pedagogický zamestnanec a odborný zamestnanec je povinný rešpektovať individuálne výchovno-vzdelávacie potreby dieťaťa, žiaka a poslucháča s ohľadom na jeho schopnosti, možnosti, sociálne a kultúrne zázemie a odporúčania odborných zamestnancov.*
- ⇒ čl. 14 Dohovoru o právach dieťaťa: *Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.*
- ⇒ Etickým kódexom pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov: *Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec rešpektuje rovnako všetkých žiakov, ich zákonných zástupcov a zástupcov zariadenia, bez ohľadu na ich pohlavie, náboženské vyznanie alebo vieru, rasu, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotné postihnutie, vek, sexuálnu orientáciu, manželský stav a rodinný stav, farbu pleti, jazyk, politické alebo iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, majetok, rod alebo iné postavenie alebo bez ohľadu na to, či ide o oznamovateľa kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti (str. 3-4).*

Spolupracovať s rodičmi detí a rešpektovať konkrétne charakteristiky rodiny patrí podľa § 4 ods. 1 zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch medzi **povinnosti pedagógov**. Konkrétne ide o tieto povinnosti:

- ⇒ *chrániť a rešpektovať práva dieťaťa, žiaka, poslucháča a jeho zákonného zástupcu,*
- ⇒ *rešpektovať individuálne výchovno-vzdelávacie potreby dieťaťa, žiaka a poslucháča s ohľadom na jeho schopnosti, možnosti, sociálne a kultúrne zázemie a odporúčania odborných zamestnancov,*
- ⇒ *správať sa v súlade s Etickým kódexom pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov,*

- ⇒ *poskytovať dieťaťu, žiakovi a zákonnému zástupcovi poradenstvo a odbornú pomoc spojenú s výchovou a vzdelávaním,*
- ⇒ *pravidelne informovať dieťa, žiaka a zákonného zástupcu o priebehu a výsledkoch výchovy a vzdelávania.*

Pedagóg materskej školy má vo vzťahu k rodinám detí aj **práva**, ktoré sú vymedzené v § 3 ods. 1 zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch nasledovne:

- ⇒ *právo na zabezpečenie podmienok potrebných na výkon pracovnej činnosti, najmä na ochranu pred prejavmi násilia zo strany detí, žiakov, poslucháčov, zákonných zástupcov alebo iných osôb, ktoré majú dieťa zverené do starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, a zo strany ďalších fyzických osôb alebo právnických osôb,*
- ⇒ *právo na ochranu pred sociálno-patologickými prejavmi v správaní vedúcich pedagogických zamestnancov, vedúcich odborných zamestnancov, ďalších zamestnancov, zriaďovateľa, zákonných zástupcov, iných fyzických osôb alebo právnických osôb,*
- ⇒ *právo na ochranu pred neodborným zasahovaním do výkonu pracovnej činnosti.*

Práva rodičov stanovuje § 144 ods. 6 školského zákona (okrem iných) nasledovne:

- ⇒ *žiadať, aby sa v rámci výchovy a vzdelávania v škole alebo v školskom zariadení poskytovali deťom a žiakom informácie a vedomosti vecne a mnohostranne v súlade so súčasným poznaním sveta a v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa tohto zákona,*
- ⇒ *oboznámiť sa s výchovno-vzdelávacím programom školy alebo školského zariadenia a školským poriadkom,*
- ⇒ *byť informovaný o výchovno-vzdelávacích výsledkoch svojho dieťaťa,*
- ⇒ *na poskytnutie poradenských služieb vo výchove a vzdelávaní svojho dieťaťa,*
- ⇒ *zúčastňovať sa výchovy a vzdelávania po predchádzajúcom súhlase riaditeľa školy alebo školského zariadenia,*
- ⇒ *vyjadrovať sa k výchovno-vzdelávaciemu programu školy alebo školského zariadenia prostredníctvom orgánov školskej samosprávy.*

Okrem práv rovnaký zákon v § 144 ods. 7 definuje aj **povinnosti rodičov** a to nasledovne (okrem iných):

- ⇒ *vytvoriť pre dieťa podmienky na prípravu na výchovu a vzdelávanie v škole a na plnenie školských povinností,*
- ⇒ *dodržiavať podmienky výchovno-vzdelávacieho procesu svojho dieťaťa určené školským poriadkom,*
- ⇒ *dbať na sociálne a kultúrne zázemie dieťaťa a rešpektovať jeho špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby,*
- ⇒ *informovať školu alebo školské zariadenie o zmene zdravotnej spôsobilosti jeho dieťaťa, jeho zdravotných problémoch alebo iných závažných skutočnostiach, ktoré by mohli mať vplyv na priebeh výchovy a vzdelávania.*

Na rozdiel od rodinnej výchovy je výchova a vzdelávanie v materskej škole usmerňované a kontrolované štátom. Ten je poskytovateľom obsahu vzdelávania prostredníctvom kurikula predprimárneho vzdelávania, zároveň stanovuje kvalifikačné predpoklady a iné požiadavky kladené na pedagógov, rovnako určuje požiadavky kladené na interiér a exteriér materskej školy apod. Pedagógovia sú povinní rešpektovať aktuálne vedecké poznatky z oblasti pedagogiky, vývinovej psychológie, didaktiky predprimárneho vzdelávania, metodík vzdelávacích oblastí a z ďalších odborov. **Inštitucionálna výchova a vzdelávanie podlieha internej a externej kontrole.**

Externá kontrola kvality je realizovaná Štátnou školskou inšpekciou. Hoci sú kritériá hodnotenia každoročne aktualizované, ich pevnou súčasťou je vždy aj **hodnotenie spolupráce materskej školy s rodinou**. Štátna školská inšpekcia (2024) v rámci inšpekčnej činnosti vo vzťahu k tejto spolupráci sleduje prevažne nasledovné:

- ⇒ či vedenie materskej školy systematicky podporuje partnerské vzťahy s rodičmi detí s akcentom na posilňovanie vzájomnej dôvery a spolupráce,
- ⇒ či materská škola poskytuje rodičom konzultačno-poradenské služby týkajúce sa napredovania detí a riešenia ich individuálnych výchovno-vzdelávacích potrieb,
- ⇒ či materská škola orientuje rodičov alebo im sprostredkováva (možnú) spoluprácu s príslušným zariadením výchovného poradenstva a prevencie (centrom poradenstva a prevencie, so špecializovaným centrom poradenstva a prevencie),
- ⇒ či vedenie materskej školy informuje rodičov detí o vydaní a obsahu školského poriadku rodičov detí.

Súčasťou **internej kontroly** kvality samotnou materskou školou býva zisťovanie názorov rodičov detí na kvalitu a tiež vyjadrenie celkovej spokojnosti rodičov s výchovou a vzdelávaním ich detí.

2 KOMUNIKAČNÉ TECHNIKY

Pedagóg musí byť pri nadväzovaní a rozvíjaní spolupráce aktívnejší ako samotný rodič. Pri vzájomnej komunikácii vo veľkej miere určuje obsah a spôsob komunikácie. Okrem informácií týkajúcich sa organizácie a chodu materskej školy poskytuje rodičovi informácie o rozvoji a výsledkoch dieťaťa. Rodič vzhľadom na vlastné rodičovské skúsenosti prirodzene uprednostňuje témy týkajúce sa stravovania, hygieny a odpočinku (kladie pedagogovi otázky typu *Spal? Čo jedol?* časté sú otázky súvisiace s vyprázdňovaním a pod.). Rodič nedisponuje pedagogickým vzdelaním a teda pochopiteľne nedisponuje ani informáciami o výchovno-vzdelávacích činnostiach, o ich význame, obsahu a priebehu. Preto je v rukách pedagóga, aké témy v rozhovore bude rodičovi ponúkať, ako bude reagovať, tzn. aký obsah a kultúru vzájomnej komunikácie navodí.

K zamysleniu

Čo sa najčastejšie pýtajú rodičia vo Vašej triede? Čo ich najviac zaujíma?

Spôsob komunikácie vo veľkej miere ovplyvňuje efektivitu vzájomnej spolupráce. Komunikácia sa zdanlivo dá zvládnuť intuitívne. Bežne denne komunikujeme s rôznymi ľuďmi a nepotrebujeme sa na túto komunikáciu špeciálne pripravovať. **Komunikácia s rodinou je však súčasťou profesionálnych kompetencií pedagóga. Preto komunikovať s rodinou len intuitívne možno považovať za neprofesionálne.** Pre pedagóga je potrebné mať vedomosti vo vzťahu ku komunikácii, poznať rôzne komunikačné techniky a dokázať v praxi profesionálne reagovať na aktuálnu komunikačnú situáciu. Pozitívna komunikácia je pre obe strany príjemná a výnosná.

Príklad z praxe

Jankova mama, ktorý je v adaptačnom procese, denne kladie otázky: *Čo jedol? Koľko spal?* Je prvým dieťaťom v rodine. Matka je prvýkrát v sociálnej role rodiča dieťaťa v materskej škole. Pedagóg akceptuje a rozumie obavám o základné primárne potreby dieťaťa zo strany matky, preto na jej otázky trpezlivo a pravdivo odpovedá. Pridáva informácie o tom, akou mierou prispel svojim pedagogickým vplyvom on. Postupne pridáva informácie o zmenách v správaní sa dieťaťa. Hovorí o tom, s kým, ako, kedy sa Janko v priebehu dňa hral a pod.

Uvedený príklad z komunikácie pedagóga a rodiča je cestou, ako neskôr zvládnuť aj prípadné konfliktné situácie. Podľa Koreňovej & Bercza (2023) možno komunikáciu v prípade konfliktných situácií rozdeliť na zmierlivú a neefektívnu. **Zmierlivá komunikácia znamená riešenie konfliktu kompromisom alebo spoluprácou.**

Metódami zmierlivej komunikácie podľa vyššie uvedených autorov sú:

1. **Nenásilná komunikácia**, ktorá je charakteristická podporovaním partnerských vzťahov, hľadaním spôsobov, ako spolu vychádzať s využitím **techniky 4P**.

Obrázok 2 Technika 4P

Zdroj: vlastné spracovanie

Táto technika eliminuje prorokovanie, obviňovanie, nálepkovanie a komunikačná situácia je vďaka nej udržiavaná v objektívnej rovine.

Príklad z praxe

Rodič vodí Ferka plniaceho povinné predprimárne vzdelávanie do materskej školy až okolo deviatej hodiny. Ferko nemá dostatok času hrať sa s kamarátmi, čo mu čiastočne komplikuje socializáciu so skupinou detí. Tiež sa pri neskorom príchode Ferka naruša pozornosť detí v triede (**Pozorovanie**).

Bežná komunikácia: Pedagóg opakovane rodiča prosil, aby Ferka privádzal do materskej školy do ôsmej hodiny, ale rodič prosby ignoruje.

Komunikácia s využitím techniky 4P: Som *sklamany* z toho, že neberiete vážne moje predchádzajúce prosby (**Pocity**). Bolo by potrebné, aby ste do materskej školy Ferka priviedli do ôsmej hodiny, pretože *nemá čas sa pohrať s kamarátmi a Váš neskorý príchod vyruší deti pri začatej činnosti* (**Potreby**). Ak by sa náhodou niekedy stalo, že budete mať závažný dôvod, prečo prídete neskôr, *prosím vopred* ma informujte, alebo mi zatelefonujte (**Prosba**).

- 2. Proaktívna komunikácia** znamená uvedenie si, že pocity, ktoré prežívame pri konflikte sú výlučne naše. Proaktívni ľudia hľadajú postupy, čo môžu urobiť k zlepšeniu situácie či k riešeniu problému. Naopak, pasívni ľudia sa cítia obeťami a nepreberajú za činy ani za komunikáciu zodpovednosť ani iniciatívu. Ak chceme zmeniť pasivitu na proaktivitu, je potrebné si uvedomiť, čo vieme a dokážeme priamo ovplyvniť.

Príklady z praxe

Pasívny prístup pedagóga

Dnešní rodičia sú iní, nezodpovední, nevenujú sa deťom, dajú im do ruky telefón, alebo tablet, prípadne idú do detského kútika. Volakedy sa rodičia deťom venovali, deti sa chodili hrať von ..., ale ja nemám právo zasahovať do rodinnej výchovy.

Proaktívny prístup pedagóga

Chcem porozumieť moderným rodičom. Získam informácie o sociokultúrnom kontexte rodín detí mojej triedy, zamyslím sa nad jeho potenciálnym dopadom na dieťa a naučím sa partnersky komunikovať.

- 3. Partnerská komunikácia** znamená uvedenie si rovnocenného postavenia materskej školy a rodiny s obojstranným rešpektom odlišností a vzájomnou dôstojnosťou. Ak k niekomu pristupujeme autoritatívne, nemožno očakávať jeho ochotu spolupracovať a angažovať sa. A to platí pre obe zúčastnené strany. Pedagóg nemôže byť v komunikácii dominantný, poučať a vychovávať rodičov, čo majú s dieťaťom robiť. Rodičia nie sú jeho žiakmi. Poskytovanie pomoci, podpory a poradenstva rodičom detí má svoje pravidlá. (Viac v kapitole 2.3). Rodič rovnako nemôže byť dominantný a mať neprimerané individuálne požiadavky na starostlivosť o svoje dieťa. Pedagóg nie je „osobný opatrovatel“ jedného dieťaťa. Obe zúčastnené strany majú byť partnermi, ktorí sa navzájom poznajú a rešpektujú.

Na základe publikácie od Koreňovej & Berecza (2023) odporúčame pedagógom pri partnerskej komunikácii s rodinou dieťaťa **rešpektovať nasledujúce požiadavky:**

- ⇒ Poskytovať konkrétne informácie o prejavoch dieťaťa, ktoré pri činnostiach vidíme a počujeme. Aktívne využívať preukázateľné zistenia z pedagogického diagnostikovania.
- ⇒ Eliminovať hodnotiace výroky, nálepkovanie, haló efekt, stereotypy a pod.
- ⇒ Upozorniť na prípadné dôsledky neriešenia problémov.

- ⇒ Poskytovať konkrétnu informáciu, ako budeme postupovať v rámci materskej školy.
- ⇒ Poskytnúť konkrétne námety na činnosti, ktoré je možné realizovať v rodinnom prostredí a bez veľkej záťaže rodičov.
- ⇒ Vyžadovať od rodiča vyjadrenie, do akej miery informáciám a inšpiráciám porozumel a bude ich rešpektovať, alebo navrhuje iné riešenie.

Príklad prístupu pedagóga ku komunikácii s rodinou dieťaťa

Autoritatívny prístup pedagóga

Zuzka sa vôbec sama nevie obliecť, ani samostatne najesť. Nehovorte mi, že sa doma oblieka a je sama. Všetky deti sa už obliekajú a jedia samé, len ona sedí a čaká na pomoc. Vôbec sa nesnaží.

Partnerský prístup pedagóga

Všimol som si, že keď sa obliekame po odpočinku, Zuzka si nevie obliecť tričko, tepláky, ani sa samostatne najesť. Rada by sa už hrala, deti ju volajú, ale pomalé obliekanie a jedenie jej bráni sa ísť hrať. V materskej škole budeme „trénovať“ hrou na módnou prehliadku, cukráreň, pizzériu. Doma by ste mohli súťažiť, kto sa oblečie ako prvý, alebo sa tiež zahrať na modelky. Alebo máte iný návrh? O mesiac si povieme, čo všetko Zuzka už sama zvládne.

2.1 Mentorský rozhovor v komunikácii s rodičom

Pri predchádzaní neštandardným či konfliktným komunikačným situáciám si môžeme pomôcť **vybranými technikami mentoringu**. Mentoring možno charakterizovať ako snahu mentora o navigovanie komunikačného partnera ku správne rozhodnutiu. **S rodičom ako s komunikačným partnerom je potrebné nájsť také riešenie, ktoré je rodič ochotný a schopný akceptovať.** Poskytovanie overených rád, pokynov či návodov, prípadne poukazovanie na skúsenosti a názory pedagóga, môže rodiča postaviť do pozície oponenta či obhajcu svojho dieťaťa a svojho štýlu výchovy. Z tohto dôvodu môže rodič zámerne alebo podvedome poskytnúť neúplnú či zavádzajúcu informáciu o dieťati, prípadne riešenia navrhované pedagógom odmieta. Ak sa podobná situácia opakuje, z rodiča sa stáva protivník, nie partner pedagóga a naopak.

Pre prax pedagóga materskej školy vyberáme niektoré techniky mentorského rozhovoru:

- ⇒ **Počúvanie:** pri rozhovore pozorne počúvať, neviest' dlhé, poučné monológy, ale naučiť sa počúvať s porozumením, nechať rodiča vyjadriť svoje obavy a neprerušovať ho. Pedagóg tak môže presnejšie vnímať obsah vyjadrení rodiča.
- ⇒ **Kladenie otázok:** dokázať efektívne klásť zrozumiteľné otvorené otázky tak, aby sme dostali očakávané, nie len jednoslovné odpovede.
- ⇒ **Parafrázovanie:** priebežne prerozprávať vypočutú informáciu, aby sme sa uistili, že rovnako rozumieme vypovedaným faktom (*správne som rozumela, že....., chceli ste povedať, že....., pochopila som správne, že.....*).
- ⇒ **Práca s tichom:** po vyslovení otázky trpezlivo čakať na odpoveď, až kým ju komunikačný partner neposkytne. Nesnažiť sa položenú otázku doplniť, preformulovať, „dovysvetľovať“, aby sme rodiča nezneistili a ponechali mu dostatočný čas na premyslenie odpovede.
- ⇒ **Konkrétny spoločný záver:** vytvoriť priestor hlavne pre návrhy rodiča, ale ak je potrebné, poskytnúť mu možnosti, námety. V závere rozhovoru poprosiť rodiča, aby sumarizoval a odsúhlasil dohodnutý konkrétny postup a čas ďalšieho stretnutia na posúdenie dosiahnutých zmien.
- ⇒ **Empatia:** snažiť sa pochopiť perspektívu rodičov a preukázať empatiu. To môže pomôcť zmierniť napätie a podporiť konštruktívny dialóg.
- ⇒ **Používanie jednoduchého a jasného jazyka,** aby sa predišlo ďalším nedorozumeniam. Vyhybať sa odborným termínom, ktoré rodičia nemusia poznať.

Príklad z praxe 1

Rodič sa sťažuje pedagógovi na jeho metódy, ktoré používa pri výchove a vzdelávaní v triede. Ako má pedagóg postupovať?

Počúva a parafrázuje: „*Chcem sa uistiť, že chápem Vašu obavu ohľadom mojich výchovno-vzdelávacích postupov. Môžete mi povedať viac o tom, čo vás konkrétne trápi?*“

Objasňuje: Vysvetľuje svoje metódy a dôvody ich použitia, pričom zdôrazňuje, ako podporujú dosahovanie výchovno-vzdelávacích cieľov.

Spolu s rodičom hľadajú riešenie: Diskutujú o možných úpravách a kompromisoch, ktoré by mohli vyhovovať obom stranám.

Príklad z praxe 2

Pedagóg potrebuje oznámiť rodičovi, že jeho dieťa sa nevhodne správa. Ako má pedagóg postupovať?

Je diskretný: Zorganizuje individuálne stretnutie, aby sa zaistilo, že diskusia bude dôverná.

Je empatický: „Uvedomujem si, že to pre Vás môže byť ťažké počuť. Chceme však dieťaťu pomôcť a čo najlepšie ho podporiť.“

Podporuje: Ponúka konkrétne kroky a odporučí zdroje alebo odborníkov, ktorí môžu poskytnúť ďalšiu podporu.

⇒ **Ja výrok** umožňuje povedať, čo cítime, ako vnímame určitú situáciu, čo nám prekáža, ale pritom nikoho neobviňujeme. Umožňuje nám navrhnúť možnosti a spoločne hľadať riešenie. Ak pedagóg s rodičmi komunikuje obviňujúcim spôsobom, reakcia pravdepodobne bude v podobnom „tóne“. Samozrejme, že aj tu platia všeobecné pravidlá verbálnej komunikácie. Dôraz kladieme na konkrétne, presné, stručné a primerane zrozumiteľné vyjadrovanie sa.

Príklad obviňujúceho výroku:

Zuzka dnes nemá hotový obrázok, lebo nevie držať nožnice a strihať. Doma jej ich nedávate? Nedovolíte jej používať nožničky? Ale to bude do školy potrebovať.

Príklad Ja výroku:

Pomenovanie môjho pocitu - *Je mi ľúto že, Zuzka dnes nemá dokončený obrázok.*

Popis situácie - *nechcela s nami tvoriť, nakoľko zatiaľ nevie s istotou držať nožnice a strihať.*

Popísanie možných dôsledkov/dôvodov - *Strihanie je jednou z príprav na nácvik písania v základnej škole.*

Návrh riešenia - *Skúste jej napr. v tomto týždni dať reklamný leták, nech si povystrihuje, čo má rada a prinesie nám to do triedy ukázať.*

Výhodou Ja výroku je:

- ⇒ hovorím o sebe, o svojom prežívaní,
- ⇒ nikto nemôže spochybniť moje prežívanie, to ako to cítim a vnímam ja,
- ⇒ na nikoho neútočím, nikoho neobviňujem,
- ⇒ komunikačný partner ma nevníma ako nepriateľa, ale ako niekoho, kto chce situáciu riešiť.

Niekedy je potrebné informovať rodiča o negatívnych javoch. Takáto situácia často končí konfliktami, sťažnosťami, nedorozumeniami alebo nevhodnou komunikáciou na rôzne citlivé témy. Predchádzať tomu môžeme aj tým, že tvoríme pozitívny vzťah s rodičom prostredníctvom otvorenej komunikácie v “čase zhody a mieru”, kedy neexistuje reálny problém. Definujeme si jasné očakávania a pravidlá, ktorými môžeme predísť mnohým nedorozumeniam. Pravidelne rodičov informujeme o pokroku a aktivitách dieťaťa, aby sa predišlo situáciám, keď rodičia cítia, že nemajú dostatok informácií. Čo ale v prípade, ak rodičovi potrebujeme komunikovať citlivú vec, ktorá sa priamo dotýka jeho alebo dieťaťa?

2.2 Zvládanie neštandardných komunikačných situácií

Pri zvládaní neštandardných komunikačných situácií, kedy sú pedagógovia nútení oznámiť rodičovi negatívnu správu, sa môžeme inšpirovať Elisabeth Kübler-Rossovou (švajčiarsko-americkou psychiatrickou) známou svojou prácou v oblasti smrti, umierania a smútenia. Jej **model piatich štádií smútku**, tiež známy ako Kübler-Rossov model, bol široko prijatý v rôznych oblastiach (Kübler-Rossov, 1969 In Krausz & Meszaros, 2005). My ho použijeme na objasnenie a priblíženie pocitov rodičov, ktorí dostanú (často ju už tušia) zlú správu, napr. vo vzťahu k vývinovým ťažkostiam svojho dieťaťa. Nasledujúci model opisuje päť štádií, ktorými ľudia prechádzajú pri spracovávaní smútku a straty: popieranie, hnev, vyjednávanie, depresia a akceptácia.

Obrázok 3 Model spracovania smútku a straty podľa E. Kübler-Rossovej

- 1. Popieranie (Denial):** Rodičia môžu popierať informácie o dieťati, odmietnu priznať, že ich dieťa má špeciálne potreby, alebo môžu ignorovať informácie a odporúčania

pedagóga. Úlohou pedagóga je poskytovať jasné a podrobné údaje o správaní dieťaťa v podmienkach materskej školy a udržiavať pokojný a profesionálny prístup, aj keď sú rodičia rozrušení alebo nahnevaní.

2. **Hnev (Anger):** Rodičia môžu byť nahnevaní na pedagóga, systém vzdelávania, alebo dokonca na seba. Môžu cítiť nespravodlivosť voči tomu, že práve ich dieťa je „iné“. Úlohou pedagóga je uznávať pocity rodiča, ponúkať riešenia a alternatívy, ako spolupracovať na zlepšení situácie a poskytnúť konkrétne kroky, ktoré môžu byť podniknuté.
3. **Vyjednávanie (Bargaining):** Rodičia hľadajú iné alternatívy výchovy a vzdelávania, často menia materskú školu, konzultujú s viacerými odborníkmi alebo skúšajú rôzne intervenčné metódy v nádeji, že nájdu „zázračný liek“ alebo riešenie pre svoje dieťa, čo často v prípade nezvratných problémov nie je možné.
4. **Depresia (Depression):** Rodičia môžu zažiť obdobie smútku, pocitov beznádeje a bezmocnosti. Môžu mať obavy o budúcnosť svojho dieťaťa a jeho kvalitu života. Úlohou pedagóga je ponúknuť emocionálnu podporu, povzbudenie a informácie o zdrojoch, ktoré môžu pomôcť rodičovi a dieťaťu, vrátane psychologického poradenstva. Je na mieste prejavovať ochotu pedagóga prispôbiť sa a hľadať kompromisy.
5. **Akceptácia (Acceptance):** Rodičia prijímajú správu resp. diagnózu svojho dieťaťa vyjadrenú lekárom alebo odborným zamestnancom a začínajú aktívne hľadať spôsoby, ako podporiť jeho rozvoj a vzdelávanie. Spolupracujú s odborníkmi a hľadajú najlepšie riešenia pre svoje dieťa.

Príklad z praxe

Matúš (5 rokov) vykazoval v materskej škole známky neštandardného správania voči ostatným deťom, aj dospelým. Veľmi rýchlo sa nahneval, agresívne reagoval, pokiaľ iné dieťa položilo hračku na iné miesto, na aké bol Matúš zvyknutý. Nikto iný mu nemohol obsadiť miesto, vziať jeho vec do ruky, občas nepríjemne zareagoval aj pri bežnom dotyku. Nedokázal primerane odhadnúť vhodnosť spôsobu komunikácie tak s deťmi ako aj s dospelými. Na druhej strane mal Matúš osvojené rôzne technické výrazy hodné slovníka dospelého človeka. Učiteľka pri individuálnej konzultácii s oboma rodičmi prejavila znepokojenie nad Matúšovou výbušnosťou a neprimeraným správaním a navrhla vyšetrenie Matúša v zariadení poradenstva a prevencie. Rodičia na prvom

stretnutí reagovali **popretím** správania svojho syna, tvrdili, že k takýmto situáciám u nich doma nedochádza. Učiteľka pokračovala v rozhovore ukázaním diagnostických záznamov o Matúšovi, čo otca Matúša veľmi **nahnevalo**. Hnev bol však zameraný na materskú školu, že nedokáže s Matúšom adekvátne pracovať, ale aj na samotného Matúša, že sa nespráva rovnako ako ostatné deti. Prvé stretnutie nakoniec skončilo popretím problému a nezaujmom rodičov o vyšetrenie. Učiteľka pri rozlúčení prejavila záujem o ďalšie riešenie podľa potrieb rodičov a uistila ich, že je tu kedykoľvek pre nich. Po nie dlhom čase navštívila učiteľku matka Matúša, ktorá s plačom priznala aj zlú situáciu v rodine kvôli Matúškovmu správaniu. Ten začal ubližovať svojej mladšej sestre. Priznala, že celá rodina je zo situácie smutná a že **majú obavy** z budúcnosti. Otec dokonca požiadal **o radu** aj pediatričku a logopedičku, ktorú Matúš navštevoval. Obidve mu odporučili vyšetrenie v zariadení poradenstva a prevencie s cieľom potvrdiť alebo vyvrátiť aktuálne obavy o Matúša. Vyšetrenie potvrdilo Matúšovi diagnózu a odborníci odporučili vhodnú intervenciu a postupy pre materskú školu a aj pre rodinu. Situácia sa postupne **upokojovala**, Matúšovo správanie sa na základe zmeneného výchovno-vzdelávacieho prístupu optimalizovalo a rodičia získali opäť nádej, že Matúš dokáže byť sociálne aktívnym.

K zamysleniu

Porozmýšľajte, či ste vo svojej praxi už riešili pre rodiča nepríjemnú či ťažšiu situáciu? Ako vtedy prebiehala Vaša komunikácia? Ako reagoval rodič? Ako ste reagovali Vy?

V praxi môže osvojenie si tohto modelu pomôcť pedagógom, špeciálnym pedagógom a ďalším odborníkom lepšie porozumieť emocionálnym reakciám rodičov detí najmä so špeciálnymi potrebami. Umožňuje im poskytovať podporu a poradenstvo v rôznych fázach smútku, ktorými rodičia prechádzajú. Pri diskusii o citlivých témach, ako sú napríklad problémy dieťaťa alebo rodinné problémy, je dôležité byť taktný a citlivý.

Pedagóg si musí uvedomiť, že posun do poslednej fázy uvedeného modelu – akceptácie, je podmienený rôznymi faktormi. V prvom rade ide o informáciu, s akým problémom sa pedagóg u dieťaťa stretol. Faktorom na spracovanie a prijatie informácie je tiež životná situácia samotného rodiča, jeho vedomosti o podobných problémoch, vzdelanie rodiča, sociálno-ekonomický status rodiny, atď. Čas, počas ktorého rodič spracováva informáciu o problémoch svojho dieťaťa, je preto od prípadu k prípadu individuálny. Niekomu môže trvať akceptovanie inakosti svojho dieťaťa veľmi krátku dobu. Avšak existujú aj prípady,

kedy rodič až po niekoľkých rokoch akceptoval, že dieťa je iné, a v tom čase už dávno nebolo dieťaťom materskej školy. Je na pripravenosti pedagóga ale aj jeho intuícii identifikovať, v akej fáze prijatia inakosti (problému) dieťaťa sa rodič nachádza.

Dôležitú úlohu pre zvládanie neštandardných komunikačných situácií zohráva sebareflexia pedagóga. Po každej neštandardnej komunikačnej situácii je užitočné reflektovať, čo sa stalo, čo fungovalo a čo by sa mohlo zlepšiť. Viac o sebareflexii uvádzame v kapitole 4.

2.3 Písomná komunikácia s rodinou dieťaťa

Súčasťou komunikácie materskej školy s rodinou dieťaťa nie sú len osobné rozhovory, ale často je využívaná aj **písomná komunikácia**. Písomná verbálna komunikácia je spôsob, ako ľudia vyjadrujú myšlienky, informácie a emócie prostredníctvom písaného textu. Na rozdiel od ústnej verbálnej komunikácie, kde sú informácie prenášané hlasom, mimikou a gestikou človeka, písomná komunikácia používa text, ktorý je možné prečítať kedykoľvek, vracať sa k nemu a interpretovať ho (Tabuľka 3).

Tabuľka 3 Rozdiely medzi hovorenou a písomnou komunikáciou

Kritérium	Hovorená komunikácia	Písomná komunikácia
Forma	Je viac spontánna, menej formálna a často menej premyslená. Jej obsah je doplnený o neverbálne prejavy: mimika, gestikulácia, tón hlasu.	Je premyslenejšia a formálnejšia. Jej obsah nie je možné „dorožprávať“ pomocou neverbálnych prejavov, ani upraviť na základe aktuálnej situácie.
Štruktúra	Je menej štruktúrovaná, najčastejšie používanou formou je rozhovor a používajú sa jednoduchšie vety.	Je rozdelená na menšie obsahové celky – odseky. Využívajú sa rôzne štýly písomnej komunikácie: oznam, opis, správa, dotazník a pod.
Kontakt a spätná väzba	Je interaktívna a dynamická. Umožňuje okamžitú spätnú väzbu, prispôbenie obsahu, či úpravu spôsobu komunikácie.	Interakcia je veľmi obmedzená, často žiadna. Z pravidla nie je možná ani okamžitá spätná väzba. (Ak je očakávaná, je vhodné v texte navrhnúť očakávaný spôsob).
Trvácnosť	Nie je možné ju uchovať (ak nie je zaznamenaná na nosič, čo si však vyžaduje súhlas komunikujúcich)	Je možné ju uchovať, opakovane sa k nej vrátiť a poskytnúť ďalším osobám v nezmenenej podobe.

Kritérium	Hovorená komunikácia	Písomná komunikácia
	partnerov). Pri reprodukcii obsahu ďalšej osobe často prichádza k nepresnostiam (komunikačné šumy).	
Použité slovné prostriedky	Používajú sa neformálnejšie výrazy, často slangové, či nárečové slová. Je zrejmé emočné podfarbenie, ktoré upresňuje komunikovaný obsah.	Štruktúra a výber slov sú formálnejšie, premyslenejšie. Pri komunikácii s rodinou je nutné využívať zrozumiteľné slovné prostriedky. Emócie je možné čiastočne vyjadriť slovami.

Zdroj: Vlastné spracovanie

Písomná forma komunikácie môže byť podrobne analyzovaná z hľadiska lingvistických aspektov, psychologických aspektov a sociálnych noriem. Jej správne využívanie je dôležité pre efektívnu a zrozumiteľnú interakciu medzi ľuďmi. Písomný prejav pedagóga je súčasťou jeho komunikačných kompetencií vo vzťahu k rodine dieťaťa. Pedagóg používa napríklad **listy, maily, správy, články, informácie, oznamy, odkazy** a pod. Písomná informácia môže byť elektronická alebo printová. Hoci nie je prítomná reč tela a tón hlasu, písomná forma má výhodu v možnosti presnejšieho vyjadrovania a väčšej možnosti spätného prečítania a analýzy obsahu. Dôležité aspekty písomnej verbálnej komunikácie zahŕňajú gramatiku, štylistiku, správne používanie interpunkcie a jasnosť vyjadrovania. Tieto prvky sú kľúčové pre to, aby bola správa zrozumiteľná a efektívne komunikovala zamýšľaný význam. Súčasťou písomnej komunikácie je tiež správny výber formy a prostriedku. **Pedagóg by mal vedieť kedy, kde a akým spôsobom s rodičom písomne komunikovať.** Existujú pravidlá, ktoré by mal poznať pri používaní písomnej komunikácie a uvedomiť si, že písomná komunikácia je trvalá a spätne dohľadateľná.

Uvádzame nevhodné príklady z praxe

Písomná komunikácia prostredníctvom SMS správ

SMS od pedagóga: *Dnes sa Váš syn v materskej škole veľmi zle správal.*

SMS od riaditeľky: *Vážený rodič, dňa 3.9.2024 o 17:00 hod. sa v jedálni materskej školy uskutoční plenárna schôdza ZRŠ. Vaša účasť je potrebná. S pozdravom, riaditeľka materskej školy.*

K zamysleniu

Ktorá správa z predchádzajúceho príkladu je z hľadiska obsahu vhodnejšia pre písomnú komunikáciu. Sú obidve správy vhodne naformulované? Ako by ste správy preformulovali?⁴

Písomná komunikácia poskytuje ďalšie možnosti obojstrannej výmeny informácií a budovania spolupráce a dôvery. V materskej škole sa využíva viacero foriem písomnej komunikácie v printovej, alebo elektronickej podobe. Možno ich rozdeliť na:

- ⇒ **pravidelné informácie o pripravovaných aktivitách** formou zverejňovania informácií o plánovanej činnosti na nástenkách, alebo webových stránkach materskej školy,
- ⇒ **pozvánky na pripravované podujatia** (rôzne besiedky, vystúpenia, aktivity s rodičmi), kde je uvedený dátum, čas, názov podujatia, prípadne iné informácie dôležité pre rodičov. V praxi sa stretávame s konštatovaním, že rodičia prehliadajú oznamy a pozvánky zverejnené v spoločných priestoroch materskej školy. Príčin môže byť viacero, napr. zaneprázdnenosť, časový stres rodičov, alebo nadbytok „vizuálneho smogu“, teda nadbytok zbytočných zrakových podnetov v širšom okolí, takže sa rodič stáva nevšímavým. Ak pedagóg pozvánky pripravuje spolu s deťmi, je predpoklad, že deti rodičov na nich upozornia, rodič sa môže pýtať na ďalšie podrobnosti prípravy podujatia, čím sa zvýši informovanosť rodičov,
- ⇒ **informácie o zrealizovaných aktivitách** na nástenkách, webovom sídle materskej školy, alebo vydávanie triednych, či školských časopisov. Aj tu platí, že deti, prípadne aj rodičia môžu byť pri tvorbe týchto informačných zdrojov nápomocní,
- ⇒ **radý a užitočné informácie** pre rodičov v podobe rôznych informačných letákov, ktoré obsahujú rady a odporúčanie pre rodičov, ako podporovať osobnostný rozvoj dieťaťa: napr. rady o význame hry pre dieťa, o spôsobe komunikácie s dieťaťom predškolského veku, rady o špecifikách predškolského veku, požiadavky na školskú spôsobilosť a pod. Nestačí ich len zverejniť, nakoľko dnešní rodičia si informácie vedia vyhľadať aj sami. Aby sa stali využívanými, musia byť témou rozhovorov, diskusií, alebo spojené s konkrétnou situáciou, zážitkom.

---

⁴ Možné odpovede: Informovať rodiča o správaní dieťaťa prostredníctvom SMS správy nie je vhodné. Správa by mala obsahovať len pozvanie na individuálnu konzultáciu/stretnutie s krátkou informáciou, že predmetom stretnutia bude komunikácia o správaní dieťaťa. Druhá správa, ktorú posielala pani riaditeľka je neosobná a rodiča nemotivujúca zúčastniť sa plenárnej schôdze. Mala by znieť osobne (používame priezvisko rodiča) a program schôdze. Rovnako v závere prejavíme radosť z osobného stretnutia.

- ⇒ **individuálne informácie o dieťaťu**, hodnotenia a správy o pokroku dieťaťa, ktoré majú neformálny charakter, napr. informácie o pokroku dieťaťa formou denníkov, návrh na plnenie obsahu individuálneho vzdelávania ako individuálna pomoc a poradenstvo,
- ⇒ **formálne dokumenty**, patria sem informácie spracované pre iné inštitúcie (napr. zistenia z pedagogického diagnostikovania v procese poskytovania podporných opatrení),
- ⇒ **elektronická komunikácia**, materské školy stále častejšie využívajú digitálne nástroje na komunikáciu s rodičmi, ako sú e-maily, textové správy, rôzne komunikačné aplikácie. Je to pre rodičov pohodlný a dostupný spôsob, ktorý čiastočne môže suplovať informačnú funkciu hovorenej komunikácie. Je potrebné stanoviť pravidlá elektronickej komunikácie, aby sa nestala pre pedagóga záťažou a pre rodiča dominantnou formou komunikácie. Rozsah elektronickej komunikácie je obmedzený. Mala by obsahovať len najzásadnejšie informácie. O to náročnejšie je napísať informáciu stručne, ale zrozumiteľne,
- ⇒ **dotazníky, ankety, výzvy na vyjadrenia názorov a návrhov** rodičovi v papierovej alebo elektronickej forme. Pri tomto type komunikácie je dôležitá informovanosť o zámere a procese vyplnenia, ďalej vytvorenie priestoru spätnej väzby pre rodiča, vrátane odporúčaní pre prax. Tvorba dotazníkových otázok, alebo položiek do ankety je pomerne náročná a rizikom je tendencia respondentov (rodičov) poskytovať v písomnej forme očakávané odpovede.

Príklad z praxe

Písomná informácia pre rodiča o zisteniach z pedagogického diagnostikovania dieťaťa a súčasne aj pozvánka na individuálnu konzultáciu

Milí rodičia Zuzky,

v mesiaci október sme si pozorovaním pri hrách a spoločných činnostiach všimli, že Zuzka porozumie zadaniu úlohy, ktorú má vyriešiť. Pri plnení ale potrebuje pomoc, alebo slovnú podporu dospelého. Nepokúša sa hľadať vlastné riešenia, ale očakáva pokyny ako postupovať. Neverí si, má obavy zo zlyhania, občas má tendenciu vyžiadať si pomoc plačom. Bolo by potrebné podporiť ju vo viere seba, viesť ju k samostatnosti a to aj za cenu omylu.

V materskej škole sa budeme snažiť ukázať Zuzke, že chyba pri riešení úloh nie je zlyhaním, ale môže pomôcť hľadať iný postup. Nič vážne sa nestane, ak sa pomýli, veď všetci sa môžeme pomýliť. Zuzku budeme posmeľovať, aby samostatne skúšala rôzne riešenia.

V domácom prostredí odporúčame Zuzku chváliť za samostatnosť a povzbudiť ju, ak sa jej podarí dokončiť činnosť – nakresliť či vyfarbiť obrázok, prerozprávať rozprávku, zaspievať pieseň, upratať po sebe hračky a pod. Ak sa jej niečo nepodarí, posmeliť ju a povzbudiť.

Navrhujeme spoločnú konzultáciu k vyššie uvedenej skutočnosti. Pozyvame Vás oboch (otec a matka) na individuálnu konzultáciu dňa ..... o ... hodine v priestoroch našej triedy. V prípade nevyhovujúceho termínu nás kontaktujte a dohodneme vyhovujúci termín.

Ďakujeme za spoluprácu a tešíme sa na stretnutie.

Triedne učiteľky

Aby bola písomná komunikácia prečítaná s porozumením, je potrebné ju s porozumením aj napísať. Písomný prejav prezentuje schopnosť pedagóga stručne a jasne formulovať dôležité informácie. Pre písomnú komunikáciu platia viaceré **všeobecné zásady**:

- ⇒ dôsledne rešpektujte pravidlá pravopisu a gramatiky,
- ⇒ používajte primerané odborné výrazy, ako dôkaz svojej profesionality, ale zároveň si uvedomte, že adresátom sú rodičia, ktorí zvyčajne nemajú pedagogické vzdelanie,
- ⇒ vyjadrujte sa stručne, vyvarujte sa prílišnému rozpisovaniu a vysvetľovaniu detailov, píšete v krátkych vetách,
- ⇒ informácie formulujte jednoznačne a presne, uvádzajte fakty, čím eliminujete možnosť rozdielného výkladu informácie (napr. názvy inštitúcií, odkazy na príslušnú legislatívu, alebo interné dokumenty materskej školy),
- ⇒ rešpektujte slušnosť a používajte zdvorilostné výrazy, či frázy (tituly, oslovenia, a po),
- ⇒ ak je text dlhší, používajte odseky, podtitulky, zarážky, aby sa v ňom čitateľ vedel orientovať, premyslite si, ktoré informácie potrebuje čitateľ vedieť na začiatku textu a ktoré zhrádzate v závere textu,
- ⇒ ak je to potrebné, jasne vyjadrite, čo očakávate od adresáta (odpoveď, vyplnenie, reakciu a pod),
- ⇒ citlivo postupujte hlavne pri obsahu textu, ktorý môže byť pre adresáta citlivý, alebo emočne náročný,

⇒ venujte pozornosť forme písomného prejavu (farebnosť, veľkosť papiera, písma, zarovnanie textu, ozdobné prvky a pod.).

V každom prípade aj v písomnej komunikácii rešpektujte súkromie, považujte ju za dôvernú a nezverejňujte citlivé údaje bez súhlasu dotknutej osoby.

2.4 Pedagogické poradenstvo rodinám

Podľa § 130 ods. 1 školského zákona je poradenská činnosť spolu s ostatnými činnosťami **súčasťou odbornej činnosti v systéme poradenstva a prevencie**.⁵ Túto činnosť vykonáva aj pedagogický zamestnanec, tzn. aj učiteľ materskej školy a školský špeciálny pedagóg materskej školy, na čo sa odvoláva § 130 ods. 3 školského zákona. Rovnaký zákon v § 130 ods. 2 jasne deklaruje, že poradenská činnosť sa poskytuje (okrem iným) aj rodičom detí.

Rodič dieťaťa má podľa § 144 ods. 6 písm. d) školského zákona **právo** na poskytnutie poradenských služieb vo výchove a vzdelávaní svojho dieťaťa. Na druhej strane Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v § 4 ods. 1 písm. l) a písm. m) dáva **pedagogickému zamestnancovi** za **povinnosť** poskytovať rodičovi poradenstvo a odbornú pomoc spojenú s výchovou a vzdelávaním a rodiča o priebehu a výsledkoch výchovy a vzdelávania. V mnohých materských školách už pracujú aj **školské podporné tímy**, ktoré tvoria prevažne školský špeciálny pedagóg a všetci odborní zamestnanci príslušnej školy. Preto je potrebné spomenúť, že podľa § 84 ods. 1 písm. d) rovnakého zákona poskytujú poradenstvo okrem detí aj rodičom.

Poradenstvo má interaktívny charakter, nakoľko ide „o službu, ktorú poskytuje jeden človek druhému“ (Lipnická, 2017, str. 8). Aj napriek tomu, že v poradenstve identifikujeme poradcu a toho, komu sa radí, je potrebné oba subjekty vnímať rovnocenne. Poradenstvo môžeme v širšom kontexte deliť na:

---

⁵ Celé znenie § 130 ods. 1 školského zákona znie: V systéme poradenstva a prevencie sa vykonáva odborná činnosť, ktorou je poradenská činnosť, psychologická činnosť, pedagogická činnosť, špeciálno-pedagogická činnosť, logopedická činnosť, liečebno-pedagogická činnosť, sociálno-pedagogická a sociálna činnosť zameraná na optimalizáciu osobnostného, intelektuálneho, psychického, sociálneho a kariérového vývinu detí od narodenia až po ukončenie prípravy na povolanie.

- ⇒ **laické poradenstvo** – vtedy sa poradcom môže stať ktokoľvek, kto druhému odovzdáva svoje skúsenosti, overené postupy či rady. Deje sa v bežnom osobnom živote. Poskytované rady často nedisponujú vedeckými a odbornými argumentami.
- ⇒ **odborné poradenstvo** – jeho obsah a proces sa odvíja od požiadaviek a potrieb tej ktorej profesie. Môže ísť napr. o lekárske poradenstvo, technické poradenstvo, psychologické poradenstvo, profesijné poradenstvo, sociálno-právne poradenstvo atď. V prostredí materských škôl realizujeme poradenstvo pedagogické alebo špeciálno-pedagogické.
- ⇒ **individuálne poradenstvo** - je zamerané len na potreby jedného klienta, napr. rodiča, dieťa. Individuálne poradenstvo voláme aj individuálna konzultácia a viac o ňom uvádzame v kapitole 3.2.
- ⇒ **skupinové poradenstvo** - tieto poradenské aktivity sú zamerané na potreby viacerých klientov, ktoré sú realizované spoločne (napr. so skupinou rodičov, so skupinou detí apod.).
- ⇒ **preventívne poradenstvo** – ide o zvýšenie takých schopností rodiča, ktoré zabránia eventuálnemu vzniku nežiaduceho problému alebo situácii.
- ⇒ **nápravné poradenstvo** – ide o snahu odstrániť aktuálny problém či zlepšiť alebo zmeniť aktuálnu situáciu.
- ⇒ **neformálne poradenstvo** – ide o poradenstvo, ktoré sa deje na základe aktuálnej situácie, takéto poradenstvo si pedagóg vopred nepripravuje, reaguje pomerne v krátkom časovom horizonte.
- ⇒ **formálne poradenstvo** - takéto poradenstvo si pedagóg vopred premyslí, má na jeho prípravu dostatok času, často takéto poradenstvo pedagóg organizuje v pravidelných intervaloch.

V prostredí materských škôl sa realizuje **pedagogické poradenstvo** (v prípade školského špeciálneho pedagóga ako poradcu môžeme hovoriť aj o špeciálno-pedagogickom poradenstve). Pokiaľ je poradenstvo rodičom súčasťou kultúry materskej školy, tzn. realizuje sa odborne, reaguje podľa potrieb jednotlivcov, rodičia vedia o tejto možnosti a vyhľadávajú ju, môžeme takéto poradenstvo považovať *“za signál otvorenosti voči rodinám a prostriedok spolupráce s nimi”* (Lipnická, 2017, str. 10). Aj keď poradenstvo je v tomto zmysle orientované na pomoc rodičovi, prioritne je pomáhané dieťaťu. Okrem toho však pedagóg pomáha aj sám sebe.

K zamysleniu

Porozmýšľajte, ako môže pedagóg prostredníctvom pedagogického poradenstva rodičom pomáhať sám sebe.⁶

Pedagóg materskej školy môže poskytovať poradenstvo len v tých oblastiach, ku ktorým je kompetentný vyjadriť sa na základe odbornej profesijnej pripravenosti a špecializácie v zmysle platnej legislatívy a výchovno-vzdelávacieho programu, podľa najnovších vedeckých poznatkov, podľa prijatých pracovných postupov, noriem a profesijnej etiky.

V prípade pedagogického poradenstva pre rodičov je žiaduce realizovať:

- ⇒ **výchovno-vzdelávacie poradenstvo**, podľa Lipnickej (2017) je zamerané na prevenciu alebo nápravu výchovno-vzdelávacích situácií a problémov detí (napr. problémy v správaní dieťaťa, nadpriemerný intelekt dieťaťa, adaptácia dieťaťa na nové prostredie, odmietanie jedla dieťaťom, spôsobilosť/nespôsobilosť dieťaťa na vstup do základnej školy, neosvojené hygienické návyky atď.). Pôjde prevažne o individuálne poradenstvo konkrétnemu rodičovi, alebo skupine rodičov spájajúcich rovnaký/podobný problém.
- ⇒ **informačné poradenstvo**, je zamerané na informovanie rodiča, skupiny rodičov alebo všetkých rodičov materskej školy o rôznych témach, napr. o školskom poriadku, o právach a povinnostiach rodičov a detí, o rôznych oblastiach výchovy a vzdelávania atď. Takéto poradenstvo má náučný a preventívny charakter.

Pedagóg by mal byť dostatočne sebareflexívny a dokázať zhodnotiť svoju úroveň kompetencií potrebných k realizácii poradenských aktivít. Lipnická (2013) definuje nasledujúce kompetencie pedagóga - poradcu:

- ⇒ **odborno-poznatkové kompetencie**: pedagóg pozná zákonitosti vývinu dieťaťa a orientuje sa v jeho vývinových potrebách, ovláda metodológiu výchovy dieťaťa, má poznatky z rôznych odborov (napr. pedagogika, psychológia, biológia), ovláda metodiku vzdelávacích oblastí;
- ⇒ **psychodidaktické kompetencie**: pedagóg vie uskutočňovať proces pedagogickej diagnostiky, plánuje a programuje výchovno-vzdelávacie činnosti s cieľom rozvíjať

---

⁶ Odpoveď: Tým, že aj prostredníctvom pedagogického poradenstva rodičom pedagóg preventívne pôsobí na správanie a vzdelávacie výsledky detí, ktoré má zverené, uľahčuje svoju pedagogickú situáciu výchovným pôsobením rodiča na dieťa v domácom prostredí. Znižuje sa tak počet detí v triede, ktoré si vyžadujú zvýšenú starostlivosť zo strany pedagóga.

osobnosť dieťaťa, adekvátne reaguje na akúkoľvek odchýlku v rozvoji dieťaťa, podporuje dieťa nadväzovaním sociálnych vzťahov ;

- ⇒ **komunikatívne kompetencie:** pedagóg dokáže verbálne a neverbálne komunikovať prirodzene a na úrovni so všetkými subjektami výchovy a vzdelávania, má rozvinuté jazykovo-komunikačné schopnosti, používa techniky efektívnej a aktívnej komunikácie, dokáže argumentovať;
- ⇒ **intrapersonálne kompetencie:** pedagóg je ochotný pomáhať iným, je emocionálne a sociálne vyrovnanou osobnosťou, kriticky myslí, sústavne sa vzdeláva v pedagogickej aj poradenskej problematike, zvláda záťažové situácie;
- ⇒ **interpersonálne kompetencie:** pedagóg ochotne spolupracuje v akejkoľvek situácii vyžadujúcej pomoc dieťaťu alebo rodičovi, dodržiava etické pravidlá svojej profesie aj ako poradca, zvláda konfrontáciu rozdielnych názorov, nenásilne rieši konflikty, kooperuje v tíme;
- ⇒ **manažérske kompetencie:** pedagóg riadi kooperáciu viacerých odborníkov pre potreby spolupráce, pripravuje a realizuje rôzne formy poradenských činností, odporúča poradenské činnosti v materskej škole, manažuje čas a organizáciu poradenských služieb v materskej škole;
- ⇒ **reflexívne kompetencie:** pedagóg dokáže zhodnotiť a poskytnúť spätnú väzbu sám sebe v kontexte poradenských aktivít, identifikuje potrebné zmeny vo vlastných poradenských prístupoch a postupoch, vyhľadáva možnosti svojho rastu ako poradca.

2.4.1 Postup v poradenských činnostiach

Každá činnosť, aby bola realizovaná kvalitne, by mala byť aj kvalitne naplánovaná. **Formálne poradenské činnosti** sú činnosti, ktoré si pedagóg vopred premyslí. Poradenská činnosť môže byť realizovaná len jedenkrát, prípadne sa realizuje sporadicky, alebo si materská škola vytvorí plán poradenských činností na určité obdobie. *“Plán poradenských aktivít by mal prehľadne informovať o témach, zameraní, čase a mieste ich realizácie”* (Lipnická, 2017, str. 54). Poradenské činnosti by mali byť obsahovo zaujímavé a potrebné pre viacerých účastníkov – rodičov. V rámci prípravy formálnej poradenskej činnosti by pedagóg (skupina pedagógov) mal poznať dôvod a tému konkrétneho poradenstva a stanoviť si konkrétny cieľ poradenskej aktivity. Ďalší krok bude preštudovanie si potrebných podkladov k tomu, aby poradenská činnosť bola erudovaná, podložená faktami ale zároveň prítiahľivá a zaujímavá. Nasleduje premyslenie štruktúry poradenskej činnosti a použitých

metód počas poradenskej aktivity. Poradenská činnosť by mala byť ukončená jej hodnotením tak zo strany účastníkov ako aj organizátorov – poradcov.

Príklad z praxe

Triedne učiteľky v triede predškolákov počas individuálnych „rýchlych“ rozhovorov s rodičmi zistili, že rodičia často kladú otázky o školskej pripravenosti detí a celkovej prípravy dieťaťa na vstup do základnej školy. Preto sa rozhodli pripraviť poradenskú aktivitu s názvom Pripravenosť a príprava dieťaťa na vstup do základnej školy. Spoločne konkretizovali ciele poradenskej aktivity:

- informovať rodičov o kritériách školskej pripravenosti a analyzovať jednotlivé oblasti školskej pripravenosti;
- odporúčať aktivity vhodné do domáceho prostredia zamerané na prípravu dieťaťa do základnej školy;
- odpovedať na otázky rodičov o školskej pripravenosti (nekonkretizovať deti) spolu s hosťom - učiteľkou základnej školy;
- poskytnúť priestor na individuálne konzultácie.

Triedne učiteľky si v najnovších odborných zdrojoch preštudovali kritériá školskej pripravenosti. Vzájomne komunikovali diagnostické zistenia detí vo svojej triede, aby zosumarizovali najčastejšie sa vyskytujúce nedostatky pripravenosti, prípadne aby dokázali zareagovať na individuálne otázky rodičov. Ako metódu si vybrali prednášku spojenú s prezentáciou, ktorú však dopĺňali množstvom otázok pre rodičov a skupinovými aktivitami. Na poradenskú aktivitu ako hosťa zavolali učiteľku zo spolupracujúcej základnej školy a vytvorili priestor pre otázky rodičov. Vznikla tak plodná diskusia rodičov s hosťujúcou učiteľkou na tému nástupu dieťaťa do 1. ročníka základnej školy. Pred koncom schôdze ponúkli triedne učiteľky rodičom niekoľko termínov určených na individuálne konzultácie, rodičia si mohli z týchto termínov vybrať a zapísať sa. V závere bol rodičom poskytnutý priestor k písomnému hodnoteniu aktivity. Na papieri dopisovali odpovede k nasledujúcim položkám:

⇒ *Vyhovoval mi termín a čas poradenskej aktivity? Ak nie, napíšte prečo.*

⇒ *Vyhovovala mi téma poradenskej aktivity? Ak nie, napíšte prečo.*

⇒ *Bol som spokojný/spokojná s realizáciou poradenskej aktivity? Ak nie, napíšte prečo.*

⇒ *Dozvedel/dozvedela som sa na poradenskej aktivite to, čo som potreboval/potrebovala? Ak nie, napíšte prečo.*

⇒ *Poradenská aktivita bola pre mňa prínosná? Ak nie, napíšte prečo.*

⇒ *Aké témy poradenských aktivít do budúcnosti by ste navrhli/potrebovali?*

Po zozbieraní dotazníkov nasledovalo ich vyhodnotenie. Triedne učiteľky dostali spätnú väzbu od rodičov. Zhodnotili, či ciele poradenskej aktivity boli splnené, zistili, že rodičia boli s organizáciou aj s obsahom poradenskej aktivity spokojní a dostali aj niekoľko zaujímavých námetov k organizácii ďalšej poradenskej aktivity.

Aké najčastejšie preferované témy formálnej poradenskej činnosti môžeme definovať v prostredí materskej školy?

- ⇒ adaptačný pobyt dieťaťa v materskej škole,
- ⇒ sebaobslužné a stravovacie návyky detí,
- ⇒ čitateľská a pisateľská gramotnosť v predškolskom veku,
- ⇒ problémové správanie detí a ich prevencia,
- ⇒ inkluzívne vzdelávanie a podporné opatrenia,
- ⇒ školská pripravenosť dieťaťa,
- ⇒ dôležitosť pohybu dieťaťa v predškolskom veku a pod.

K zamysleniu

Odpovedzte si na nasledujúce otázky:

1. *Vykonávala som /vykonávam poradenskú činnosť rodičom? Ak áno, v ktorých oblastiach najčastejšie?*
2. *Žiadajú poradenskú činnosť odo mňa rodičia sami, alebo som častejším iniciátorom poradenských činností ja?*
3. *Ak rodičia nežiadajú odo mňa poradenskú činnosť, prečo? Čo im v tom bráni?*
4. *Pre potreby poradenstva oslovujem aj iných kolegov (aj externých), alebo ich pripravujem sama?*
5. *Ak nevyžadujem kolegiálnu podporu v poradenstve, prečo?*
6. *Ak vyžadujem kolegiálnu podporu v poradenstve, koho najčastejšie oslovujem?*
7. *Hodnotíte svoje poradenské kompetencie? Ak áno, ako často?*
8. *Urobte si SWOT analýzu svojich poradenských činností.*
9. *Po poradenstve rodičovi vykonávate vlastnú sebareflexiu? Akú metódu sebareflexie používate? Nad čím sa zamýšľate?*

3 FORMY SPOLUPRÁCE MATERSKEJ ŠKOLY S RODINOU

V minulosti bola veľmi častým spôsobom spolupráce návšteva pedagóga priamo v rodine dieťaťa. Slúžila nielen k identifikovaniu prostredia, v ktorom dieťa vyrastalo, ale aj k rozvoju spolupráce. V tomto období je už táto forma spolupráce skôr ojedinelá. Spolupráca materskej školy s rodinou môže mať rôzne podoby z hľadiska obsahu, organizácie i realizácie. Najčastejšie spoluprácu delíme na (Miňová et al., 2017):

- ⇒ **formálnu**: tu zaraďujeme triedne schôdzky, spoluprácu s Radou školy, dni otvorených dverí, informačné bulletiny, nástenky, schránku s návrhmi, písomné odkazy a pod.
- ⇒ **neformálnu**: tu patria rozhovory v čase príchodu/odchodu detí do/z materskej školy, telefonické rozhovory, rôzne zamerané spoločné stretnutia materskej školy a rodičov.

Z hľadiska ich opakovania a zaužívania v prostredí materských škôl môžeme spoluprácu deliť aj na

- ⇒ **tradičnú**: sú to tie, „*ktoré sa svojim dlhoročným opakovaním v nevýraznej zmenenej podobe stali tradíciou*“ (Miňová et al., 2017, s. 31). Môžu to byť napr. triedne (skupinové) aktivity, resp. schôdzky, brigády, karneval, výlety, Deň otvorených dverí, denná informovanosť rodičov o dieťati vopred dohodnutým spôsobom, individuálna konzultácia, telefonické rozhovory, mailová komunikácia, slávnosti, besiedky, rada školy, informovanie na nástenkách a na webovom sídle zariadenia a pod.
- ⇒ **netradičnú, neobvyklú**: patria tu tie formy spolupráce, ktoré materská škola vôbec nerealizuje alebo ich realizuje nepravidelne a nie sú také zaužívané.

Konštatujeme, že aktuálne **presná klasifikácia tradičných a moderných foriem nemôže existovať**, pretože to, čo je pre jednu materskú školu moderné a netradičné, pre druhú môže byť rokmi osvedčené.

3.1 Triedne schôdzky

Triedne schôdze predstavujú stretnutia pedagógov jednej triedy s rodičmi detí. Čapek (2013, str. 88) ich označuje za „*najdôležitejšiu interakciu medzi školou a rodičmi*“. „*Triedne schôdzky sú doslova výkladnou skriňou školy, to sa týka aj prostredia školy a triedy, vybavenia pomôckami, pripravenosti na túto udalosť, čistoty a poriadku*“. Zároveň ide o prezentáciu kvality pedagógov a kvality materskej školy.

Triedne schôdzky by mali byť premyslené a naplánované. Venovať dostatok času a energie príprave triednej schôdzky si vyžaduje **niekoľko okolností**:

- ⇒ Pre mnohých rodičov je triedna schôdzka významnou a dôležitou (ak nie najdôležitejšou) formou spolupráce a komunikácie s materskou školou.
- ⇒ Na triednej schôdzke majú rodičia možnosť stretnúť sa s ostatnými rodičmi, diskutovať ale aj spoluhodnotiť kvalitu práce materskej školy.
- ⇒ Triedna schôdzka by mala ukázať rodičom cestu k spolupatričnosti s materskou školou, mala by pomôcť vytvárať spoločenstvo a zlepšovať celkovú klímu.
- ⇒ Triedna schôdzka je prezentáciou kvality materskej školy ale aj jednotlivých pedagógov.
- ⇒ Pre mnohých pedagógov je realizácia triednej schôdzky tou najťažšou pracovnou úlohou.

Zámerom triednych schôdzok v materských školách je hlavne informovať zákonných zástupcov o všeobecne platných nariadeniach, aktualitách a potrebných dokumentoch danej inštitúcie. Sú to informácie síce potrebné, no pre rodičov ide o povinnú “jazdu” bez akéhokoľvek nadšenia. Triedne schôdzky v žiadnom prípade nie sú určené k spoločným diskusiám o konkrétnom dieťati. **Nikdy a nikde nespomíname a nepreberáme konkrétne dieťa pred iným rodičom či skupinou rodičov!** Rozhovor o dieťati a riešenie prípadných problémov patria do individuálnych konzultácií.

Niekoľko rád, ako zvládnuť triednu schôdzku:

- ⇒ Schôdzku vedzte v pozitívnom tóne, nezabudnite sa usmievať.
- ⇒ Dovoľte prítomným zúčastniť sa diskusie.
- ⇒ Vyhnite sa poučovaniu, prítomných informujte, nie „vychovávajte“.
- ⇒ Program stretnutia si vopred naplánujte a s plánom vopred oboznámte aj rodičov.
- ⇒ Na schôdzke preberajte témy určené všetkým. Osobné témy odložte na individuálne konzultácie.
- ⇒ Pripravte sa na to, že v každej skupine rodičov sa nájde aspoň jeden sťažovateľ alebo kritik. Pokiaľ sú jeho pripomienky adekvátne, venujte mu čas a pozornosť. Pýtajte sa ho, či ste jeho pripomienky dobre pochopili a dajte mu priestor na návrh riešení. Pokiaľ tento rodič má tendenciu byť osobným a máte pocit urážania či útoku, ostaňte v pokoji a navrhните mu individuálny rozhovor bez prítomnosti ostatných.
- ⇒ Po triednej schôdzke si doprajte relaxáciu vo forme činnosti, ktorú máte radi. Choďte športovať, alebo si len tak posediť s kávou v ruke.

- ⇒ Plánujte, organizujte a realizujte triedne schôdzky, ktoré budú aktívne, zaujímavé a pozitívne prekvapujúce.

Niekoľko návrhov k zlepšeniu triednych schôdzok

- ⇒ Vyberte deň schôdzky tak, aby čo najväčší počet rodičov malo na ňu čas. Neplánujte termín schôdzky v čase stránkových dní na úradoch, v príliš skorú hodinu, v čase triednych schôdzok okolitých škôl a pod.
- ⇒ Pre rodičov, ktorí nemajú v čase schôdzky dozor k svojmu dieťaťu, zabezpečte pedagóga pre deti priamo v materskej škole.
- ⇒ Spolu s deťmi vyrobte pozvánky na triednu schôdzku pre každého rodiča. Pozvánka by mala obsahovať presný program, ktorý následne treba dodržiavať.
- ⇒ Urobte spolu s deťmi menovky a tie rozložte na stoličky (stoly). Na dané miesto potom pripravte malý darček, ktorý opäť vyrobia deti (napr. jednoduchú papierovú skladačku alebo iný výrobok z papiera). Na miesto ešte položte potrebné materiály (napr. vytlačené odborné odporúčania, zoznam potrebných vecí k výletu, rôzne tlačivá a podobne podľa potreby). Ak sa triedna schôdzka realizuje počas školského roka, pripravte na stôl aj portfólio dieťaťa alebo výber z jeho prác a produktov (kresby, fotografie).
- ⇒ Pred triednou schôdzkou triedu poupratujte a ozdobte ju fotografiami zo života triedy, výtvormi detí, myšlienkovými mapami, plagátmi, ktoré vyrobili deti. Na všetko dajte popisy s menami detí. Triedu vyzdobte za pomoci detí.
- ⇒ Triedu upravte tak, aby rodičia na seba navzájom videli a dokázali tak medzi sebou komunikovať.
- ⇒ Pripravte aj malé občerstvenie, úplne postačí džbán s vodou a s citrónom. Prípadne poprosťte rodičov o dobrovoľné zabezpečenie malého pohostenia.
- ⇒ Schôdzku začnite postupným osobným privítaním každého jedného prítomného, napríklad podaním ruky vo dverách.
- ⇒ Pripravte miesto na odkladanie kabátov. Nenúťte rodičov vyzúvať sa. Zostať v ponožkách alebo v pančuchách je pre viacerých nepríjemné.
- ⇒ Napíšte program schôdzky na veľký formát papiera, napr. na flipchart tak, aby ho každý videl a dodržiujte ho.
- ⇒ Po triednej schôdzke pošlite každému rodičovi mailovú správu. V nej sa poďakujte za účasť na triednej schôdzke a zosumarizujte, čo sa na schôdzke konalo, na čom ste sa dohodli (napr. pravidlá spolupráce, pravidlá komunikácie, plán spolupráce, konkrétne

plánované aktivity, sumarizácia ich očakávaní od materskej školy apod.). Vyjadrite voči nim rešpekt a radostné očakávanie zo spoločnej spolupráce. Do prílohy e-mailu môžete vložiť ďalšie potrebné materiály.

Príklady aktivít vhodných na triedne schôdzky

Očakávania rodičov

Prvú triednu schôdzku v školskom roku môže materská školy využiť na zisťovanie záujmov rodičov a ich očakávaní od materskej školy. Využiť k tomu môžeme nasledujúce aktivity (upravené podľa Chalupová et al., 2007):

- ⇒ každý rodič napíše na papier 5 vedomostí, zručností, postojov, ktoré chce, aby sa jeho dieťa v nastávajúcom školskom roku nadobudlo v prostredí materskej školy. Odpovede sa priamo na schôdzke nevyhodnocujú. Kolektív pedagógov sumarizuje odpovede po schôdzke a rodičov vhodným spôsobom informuje o najpreferovanejších očakávaniach spolu s návrhom ich naplnenia počas školského roka. Je žiaduce na konci školského roka splnenie očakávaní vyhodnotiť.
- ⇒ každý rodič napíše na papier 5 vedomostí, zručností, postojov tak, ako v predchádzajúcom príklade. Potom rodičia vytvoria menšie skupiny po 5-6 členov, svoje očakávania prekonzultujú a vyberú päť spoločných, ktoré považujú za najdôležitejšie. Skupiny nahlas prezentujú svoj spoločný názor. Nakoniec by sa všetci rodičia danej triedy mali zhodnúť na opäť piatich spoločných očakávaniach, naformulovať ciele a spôsoby ako ich spoločnými silami (materská škola - rodičia) dosiahnu. Opäť je žiaduce na konci školského roka splnenie očakávaní a plnenie stanovených cieľov vyhodnotiť. Odporúčame všetko znázorniť aj graficky a zverejniť na viditeľnom mieste.

Zoznámenie sa

Tzv. „noví“ rodičia sa najmä v materských školách vo väčších mestách nepoznajú a v šatniach sa obchádzajú. Na prvej triednej schôdzke im môžeme vytvoriť príležitosť k zoznámeniu sa. Rodičia sa posadia alebo postavia do kruhu. Hru začína pedagóg, ktorý drží v rukách medvedíka (loptu, kľbko, maskota triedy apod.). Medvedíka si postupne zúčastnení v kruhu podávajú. V čase, keď rodič drží v rukách medvedíka, v krátkosti sa predstaví, povie niečo o sebe ale aj o svojom dieťati.

Hra na zahrievanie

Táto hra môže byť zaradená na začiatok triednej schôdzky, alebo kedykoľvek počas nej. Rodičia sa posadia do kruhu. Pedagóg sa postaví mimo kruhu a zadáva rôzne inštrukcie, napr.:

- ⇒ Vymenia si miesto tí, ktorí chcú, aby ich dieťa bolo v živote úspešné.
- ⇒ Vymenia si miesto tí, ktorí chcú, aby ich dieťa chodilo rado do škôlky.
- ⇒ Vymenia si miesto tí, ktorí chcú, aby ich dieťa raz hovorilo aj cudzím jazykom.

Inštrukcie môžu byť aj vtipné, napr. Vymenia si miesto tí, ktorí nemajú radi špenátovú polievku.

Najlepší rodič

Rodičia sa rozdelia do skupín. Každá skupina dostane veľký formát papiera. Na ňom je v prostriedku napísané NAJLEPŠÍ RODIČ. Okolo napísaného je nakreslených 5 alebo viac bublín. Každá skupina rodičov vzájomnou diskusiou píše do prázdnych bublín vyjadrenia o tom, aký by mal byť najlepší rodič. Svoje vyjadrenia potom pred všetkými prezentujú. Túto aktivitu môžete rozšíriť aj o pojem NAJHORŠÍ RODIČ.

Dobrovoľníctvo (upravené podľa Tomovčíková, 2020)

Touto aktivitou môže materská škola nielen zistiť ochotu dobrovoľne pomôcť materskej škole zo strany rodičov, ale aj menej aktívnych rodičov povzbudiť do spolupráce. Na flipchart znázorníte nasledujúcu tabuľku.

Tabuľka 4 Ukážka jednoduchého dotazníka pre rodičov

Možnosti pomoci	veľmi rád	trochu	vôbec nie
Pomáhať s niečím triede			
Pomáhať vo výboroch a komisiách ohľadne politiky školy - napr. zástupca rodičov v triede			
Vyrábať pomôcky pre školu			
Zháňať veci, ktoré trieda potrebuje			
Pomáhať pri organizovaní akcií			
Poradiť, podeliť sa so skúsenosťami			

Pripraviť kultúrny program			
Zúčastniť sa brigády			
Iné			

Zdroj: vlastné spracovanie

Požiadajte rodičov, aby sa k jednotlivým možnostiam pomoci vyjadrili na priloženej škále. Každý za seba nech sa vyjadrí čiarkou ku každej možnosti, alebo môžete zvoliť možnosť písania priezviska rodiča. O vzniknutom prehľade záujmu pomoci diskutujte. Zdôraznite najobľúbenejšie a najmenej obľúbené možnosti. Uvažujte, prečo je to tak, ako sa to dá zmeniť a pod. Položky v tabuľke si materská škola alebo trieda prispôsobí podľa svojich potrieb.

Veľmi dôležitou triednou schôdzkou je **schôdzka pre rodičov novoprijatých detí**, ktoré do materskej školy ešte len nastúpia. Najčastejšie sa tieto schôdzky realizujú na konci augusta tesne pred začiatkom školského roka. Vhodná je ich realizácia čo najskôr od vydania rozhodnutia k prijatiu detí do materskej školy. Rodičia získajú dostatok času pripraviť svoje dieťa na vstup do materskej školy na základe inštrukcií pedagógov. Takáto triedna schôdzka bude určená len téme vzťahujúcej sa na prípravu dieťaťa na vstup do materskej školy. Nevenujte sa iným témam, tie s rodičmi preberiete neskôr.

Čo by mohlo byť obsahom informácií počas triednej schôdzky s „novými“ rodičmi?

- ⇒ režim dňa a priebeh činností v materskej škole,
- ⇒ rozdiel medzi starostlivosťou o dieťa doma a v materskej škole,
- ⇒ adaptačné problémy dieťaťa a prípadné neočakávané správanie dieťaťa,
- ⇒ možné situácie pri rannom preberaní dieťaťa a ich riešenie,
- ⇒ pocity, neistoty a očakávania rodičov,
- ⇒ požiadavky materskej školy na rodičov a na deti vzhľadom k pripravenosti dieťaťa na vstup do materskej školy.⁷

---

⁷ Viac námetov nájdete v publikácii Kožík Lehotayová, B., Sobinkovičová, E. *Podpora adaptácie a socializácie dieťaťa v inštitucionálnom prostredí*. Bratislava: Národný inštitút vzdelávania a mládeže, 2024. ISBN 978-80-565-1596-9. Dostupné na https://nivam.sk/wp-content/uploads/2024/06/UNICEF-opravene-kniha-4-DTP-MZ2_adaptacia_dietata_DK-3-6.pdf.

Pokiaľ začneme s rodičmi spolupracovať ešte pred začiatkom dochádzky, tak posilňujeme pocit, že spolupráca je neoddeliteľnou a samozrejmovou súčasťou dochádzky dieťaťa do materskej školy (Poche Kargerová et al., 2019).

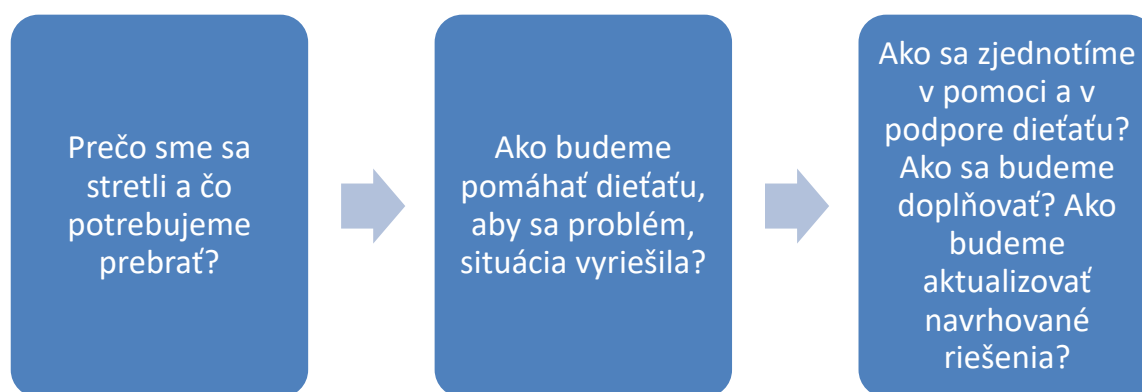
3.2 Individuálna konzultácia

Konzultácia slúži k výmene informácií, názorov a skúseností o priebehu a výsledkoch výchovy a vzdelávania dieťaťa, o možnostiach jeho podpory a pomoci v materskej škole. **Konzultáciu** označuje Lipnická (2017) ako **“poradenský rozhovor”**. Iniciátorom konzultácie môže byť nielen pedagóg ale aj rodič. Pri konzultáciách si pedagóg s rodičom vymieňa informácie o vývine dieťaťa, o jeho výkone a o správaní. Pedagóg nesmie zabudnúť zamerať sa na pokrok dieťaťa a definovať jeho silné stránky. *“Hovoríme o úspechoch a pokrokoch dieťaťa, zdôrazňujeme jeho silné stránky. Všetko dokladujeme konkrétnymi prácami a využívame záznamy z pozorovania, prípadne nahliadame do portfólia”* (Poche Kargerová et al., 2019, str. 40).

Konzultácia by mala prebiehať v tejto všeobecnej postupnosti (Lipnická, 2017):

1. Vysvetlenie dôvodu konzultácie: **Prečo sme sa stretli a čo potrebujeme prebrať?**
2. Navrhovanie, diskutovanie, hľadanie spôsobov a postupov pomoci dieťaťu: **Ako budeme pomáhať dieťaťu, aby sa problém, situácia vyriešila?**
3. Dohoda o spoločne uplatňovaných opatreniach: **Ako sa zjednotíme v pomoci a podpore dieťaťu? Ako sa budeme dopĺňovať? Ako budeme aktualizovať navrhované riešenia?**

Obrázok 4 Postupnosť individuálnej konzultácie v otázkach

Zdroj: Vlastné spracovanie

V prípade **požiadavky na individuálnu konzultáciu od rodiča** odporúčame nasledujúci postup:

1. **Zistenie dôvodu poradenstva.** Neodporúčame tému ihneď rozvíjať a reagovať, ale odporúčame dohodnúť miesto, termín a priestor stretnutia v čo najkratšom časovom horizonte.
2. **Príprava pedagóga na individuálnu konzultáciu podľa zadania témy/problému rodičom:** pedagóg si pripraví analýzu diagnostických záznamov o dieťati, konzultuje s kolegyňou na triede, prípadne s inými kolegyňami, študuje odbornú literatúru. Je potrebné zozbierať pádne argumenty a fakty k téme poradenstva, ktoré má byť pravdivé a vedecké.
3. **Premýšľanie nad riešením:** pedagóg premýšľa nad tým, čo pomôže vyriešiť problém. Na tomto mieste netreba zabúdať na dôležitý fakt a to, že individuálna konzultácia nikdy nie je jednostranná záležitosť, tzn. rodič potrebuje pomoc, pedagóg navrhuje riešenie ako pomôcť a rodič sa riadi odporúčaniami pedagóga. *„Poradenstvo to nie sú pokyny a riadiace príkazy. Poradca a klient sú v ňom rovnocenní partneri. Učitelia nemajú riešiť problémy za klientov, ale v spolupráci s nimi podľa humanistických princípov⁸”*(Lipnická, 2017, str. 8-11).
4. **Premyslenie priebehu a použitých stratégií konzultácie:** stratégiou môže byť rozhovor, hodnotenie, prezentovanie portfólia dieťaťa, analýza detských prác,

---

⁸ Humanistické princípy poradenského procesu (Oravcová, Kariková 2011): rovnocennosť, ústretovosť, akceptácia, objektivnosť, empatia, autenticnosť, zrozumiteľnosť, sebaovládanie, nezištnosť.

prezentácia detských pomôcok, zúčastnené pozorovanie činnosti dieťaťa, vyplňanie dotazníka a pod.

- 5. Realizácia individuálnej konzultácie:** Individuálna konzultácia by nemala byť pre rodiča ani pedagóga nepríjemnou aktivitou. Prebiehať by mala v ústretovej atmosfére. Pedagóg svoje návrhy riešenia problému predkladá rodičovi taktne a empaticky s dôrazom na pomoc dieťaťu. Vyvaruje sa jednoznačným tvrdeniam a necháva priestor k vyjadreniam a návrhom rodiča. Pedagóg rešpektuje prípadný nesúhlas rodiča s navrhovaným riešením. V závere si obaja dohodnú ďalší postup a v prípade potreby ďalšiu konzultáciu. Negatívne stanovisko rodiča ku konzultácii by pedagóga nemalo odradiť. Ten by mal pokračovať v dialógu s rodičom a hľadať iné možnosti pomoci dieťaťu

Individuálne konzultácie sa môžu konať **náhodne**, pokiaľ to pedagóg alebo rodič uzná za vhodné alebo potrebné. Napr. pri diagnostických zisteniach, pri sledovaní zmien správania dieťaťa, pri prehodnotení pokračovania dieťaťa v plnení povinného predprimárneho vzdelávania atď. Konzultácie môžu mať aj pravidelný charakter, napr. 2x v roku s cieľom hodnotenia dieťaťa.

V ďalšom texte ponúkame **niekoľko dôvodov**, kedy sa môže konať individuálna konzultácia, a to:

- ⇒ pred nástupom dieťaťa do materskej školy v tzv. predadaptačnej fáze s cieľom zistiť čo najviac podstatných informácií o dieťati, aby pedagóg ale aj rodič dokázali spolu správne reagovať na potreby dieťaťa počas jeho adaptácie,⁹
- ⇒ v prípade odporúčaného pokračovania dieťaťa v plnení povinného predprimárneho vzdelávania,
- ⇒ pred začatím a počas individuálneho vzdelávania dieťaťa z dôvodu zdravotného znevýhodnenia alebo z dôvodu žiadosti rodiča,
- ⇒ z dôvodu poskytovania podporných opatrení dieťaťu,
- ⇒ z dôvodu pedagogicko-diagnostických zistení,
- ⇒ z dôvodu hodnotenia dieťaťa,

---

⁹ Viac námetov nájdete v publikácii Kožík Lehotayová, B., Sobinkovičová, E. 2024. *Podpora adaptácie a socializácie dieťaťa v inštitucionálnom prostredí*. Bratislava: Národný inštitút vzdelávania a mládeže, 2024. ISBN 978-80-565-1596-9. Dostupné na https://nivam.sk/wp-content/uploads/2024/06/UNICEF-opravene-kniha-4-DTP-MZ2_adaptacia_dietata_DK-3-6.pdf.

⇒ z iných dôvodov zo strany pedagóga alebo rodiča dieťaťa.

Individuálna konzultácia z dôvodu hodnotenia dieťaťa

Tieto konzultácie odporúčame realizovať minimálne 3x – na začiatku, v priebehu a na konci školského roka. Ich obsahom je pravidelné informovanie rodiča o pokrokoch dieťaťa a zároveň, aby spoločné stanovenie krátkodobých a dlhodobých cieľov rozvoja dieťaťa podľa potreby. „Dôležité je, aby pri týchto schôdkach došlo k výmene informácií obomi smermi – tzn. že nielen rodičia dostávajú informácie o svojom dieťati, ale tiež učiteľ sa pýta napr. na obľúbené činnosti dieťaťa doma, na vzťahy k súrodencom, na celkovú situáciu v rodine a pod.” (Gardošová, et al., 2003, str. 124).

Aby pedagóg vedel poskytnúť relevantné informácie o dieťati, mal by mať spracovanú veľmi individualizovanú pedagogickú diagnostiku. Výsledky pedagogického diagnostikovania môžu byť podľa zváženia a potreby pripravené aj ako súčasť konzultácie. Veľmi dobrú službu vo vzťahu k informovanosti a najmä pravdivosti ponúkajú kresby dieťaťa, pracovné listy, zápisy pedagóga z výpovedí dieťaťa, fotografie a pod. Sumarizáciu o dieťati ponúka **portfólio dieťaťa**, ktoré okrem iného plní aj funkciu informačnú. Portfólio poskytuje informácie o vývine dieťaťa nielen pedagógom ale aj rodičom a samotnému dieťaťu. Je to „komplexný súbor informácií o rozvoji dieťaťa” (Zelinková, 2001, str. 45). Aby portfólio dokumentovalo komplexný rozvoj dieťaťa, nemalo by obsahovať len kresby, výtvarné práce a pracovné listy. Jeho súčasťou môžu byť fotografie činností dieťaťa, zapísané rozhovory s dieťaťom (prípadne video alebo audio nahrávky), jeho obľúbené básne a piesne a pod.

Individuálne konzultácie sa môžu konať aj v novšom formáte, v tzv. **tripartite**. Odkazuje na **trojstranné partnerstvo medzi školou, rodičom a dieťaťom**. Táto forma konzultácie je realizovateľná prevažne so staršími deťmi materskej školy. Konzultácie prebiehajú za prítomnosti **pedagóga - rodiča- dieťaťa**. Dieťa je do konzultácie zapojené a plní aktívnu úlohu. Pre dieťa má takáto konzultácia nasledujúci význam:

- ⇒ konzultácia mu poskytuje spoločný priestor pre komunikáciu s rodičom a zároveň aj s pedagógom,
- ⇒ na konzultácii má dieťa možnosť predstaviť vlastnú prácu prostredníctvom portfólia alebo vopred pripraveného výrobku či iných produktov,
- ⇒ na konzultácii má možnosť otvorene vyjadriť, čo mu v materskej škole vyhovuje ale aj nevyhovuje,

- ⇒ na konzultácii dieťa získa spätnú väzbu o sebe,
- ⇒ konzultácia poskytuje dieťaťu pozornosť, ktorá je venovaná len jemu,
- ⇒ účasťou na konzultáciách dieťa rozvíja viacero kompetencií: učebné kompetencie, intrapersonálne kompetencie, komunikačné kompetencie, sociálne kompetencie.

Príklad z praxe

“Máme pripravené portfólio dieťaťa a diagnostické tabuľky. Nakol'ko nie je vždy príležitosť, aby sme sa konzultácií zúčastnili obe z triedy, dopredu si vyhradíme čas, kedy o jednotlivých deťoch hovoríme, zapisujeme si svoje poznatky, dohodávame sa o tom, čo je treba, aby počas konzultácie zaznelo. Počas konzultácie listujeme portfóliom dieťaťa a zastavujeme sa pri zaujímavých prácach. Vysvetľujeme napríklad, s akým cieľom daná práca vznikala. Rodičia sa u niečoho zastavia a pýtajú sa na to, čo ich zaujíma” (učiteľka, MŠ Sokolská, Olomouc, ČR, upravené In Poche Kargerová et al., 2019).

Každá materská škola, resp. triedny učiteľ každej triedy by mal mať určené tzv. **konzultačné hodiny**, ktoré sú jasne stanovené v školskom poriadku a prezentované na viditeľnom mieste v šatni alebo na dverách triedy. Je však normálne, ak sa pedagóg s rodičom dohodne na inom čase z dôvodu časovej zaneprázdnenosti rodiča či naliehavosti prípadu.

Individuálna konzultácia by sa mala realizovať v súkromí bez iných divákov či poslucháčov. V žiadnom prípade komunikáciu (rozhovor) medzi dverami nemôžeme považovať za konzultáciu. *„Dajme si pozor, aby naše kontakty neboli obmedzené len na indiskrétna stretnutia medzi dverami, v ktorých následne naložíme rodičovi na chrbát všetky nezbedy, v ktorých sa dieťa počas dňa dopustilo“* (Kunštárová & Potkányová, 2012, s. 51).

3.4 Priama účasť rodiča na výchove a vzdelávaní ako jeho právo

Podľa § 28 ods. 15 Zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa predprimárne vzdelávanie v materskej škole môže uskutočňovať so súhlasom riaditeľa aj s priamou účasťou zákonných zástupcov alebo nimi splnomocnenej osoby na výchove a vzdelávaní.¹⁰

¹⁰ Pred vydaním súhlasu s účasťou zákonného zástupcu alebo ním splnomocnenej osoby na výchove a vzdelávaní sa odporúča, aby si riaditeľka materskej školy zistila, ako tento fakt prijímú rodičia ostatných detí. Ak sa rozhodne, že bude súhlasiť s účasťou zákonného zástupcu alebo inej ním splnomocnenej osoby na výchove a vzdelávaní, bude sa tak diať za podmienok a len v tých priestoroch, ktoré určí riaditeľka/riaditeľ

Podľa Poche Kargerová et al. (2019, str. 56) je prítomnosť rodičov v triede vtedy možná, pokiaľ „*rodičia rešpektujú rodičovské pravidlá alebo že plnia niektorú z uvedených rolí*” (Kožík Lehotayová & Sobinkovičová 2024):

- ⇒ **Rodič ako predĺžená ruka dieťaťa:** rodič dieťaťa vo všetkom pomáha, tzv. ho tieňuje.
- ⇒ **Rodič ako pomocník dieťaťa:** rodič v tejto role dieťaťa pomáha, len keď je to nutné, napr. mu podá hračku, na ktorú nedotiahne.
- ⇒ **Rodič ako občasný pomocník dieťaťa:** intenzita pomoci dieťaťa sa znižuje. Pomoc zo strany rodiča je poskytnutá len v ošaj najnutnejšom prípade.
- ⇒ **Rodič prizerajúci sa dieťaťu:** rodič sa drží bokom, len sa prizerá, resp. pomáha pri iných činnostiach bez kontaktu s vlastným dieťaťom. Nepomáha, neozýva sa, dieťa nesprievádza po miestnosti apod.
- ⇒ **Rodič ako sprievod dieťaťa:** rodič svoje dieťa ráno privádza do materskej školy, prenecháva ho pedagógovi a odchádza.
- ⇒ **Rodič ako asistent:**¹¹ ide o opak pozorovateľa. Rodič aktívne vstupuje do diania v triede, no reaguje na základe vopred stanovených požiadaviek pedagóga. Určite pre mnohých rodičov bude náročné zapojiť sa najmä do hier detí, nakoľko nemajú nadobudnutú hrovú kompetenciu.¹² Preto odporúčame rodiča na niektoré možnosti vopred pripraviť (Tabuľka 5).

Tabuľka 5 *Námety na zapojenie rodičov do činností detí v prostredí materskej školy*

Hra alebo činnosť detí	Ako môžu podporiť hru alebo činnosť rodičia
Námetové hry	prevziať na seba rolu, ktorú deti vymysleli, pomôcť deťom nájsť pomôcky a hračky na hru, ukazovať deťom reálne postupy prác napr. v domácnosti,

a to vždy s tým, že zákonný zástupca alebo ním splnomocnená osoba smie vykonávať len tie úkony, o ktoré ho požiada konkrétna učiteľka a nesmie zasahovať do výchovy a vzdelávania. Zároveň je potrebné, aby takýto zákonný zástupca alebo ním splnomocnená osoba podpísala prehlásenie o zachovávaní mlčanlivosti o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedela v rámci svojej účasti na výchove a vzdelávaní v danej materskej škole. Zákonný zástupca ani iná, ním splnomocnená osoba, s ktorej účasťou na predprimárnom vzdelávaní riaditeľka materskej školy súhlasila, nie je „osobný asistent“ ani „pedagogický asistent“. (Najčastejšie otázky súvisiace s predprimárnym vzdelávaním, Bratislava október 2023. Spracované podľa účinného právneho stavu Schválené pod číslom: 2023/10937:3 –A2110. Dostupné na <https://www.minedu.sk/data/att/5a1/28540.dd50d5.pdf>).

¹¹ Na mysli nemáme pedagogického asistenta ani osobného asistenta. Ide o rodiča dobrovoľníka.

¹² „Profesionálne pochopiť hru dieťaťa v predškolskom veku, vedieť sa hrať, učiť sa ako učiť seba a deti hrať sa, erudovane projektovať hry a hrové činnosti, realizovať a evalúovať hru označujeme ako umenie, ktoré sme nazvali pojmom hrová kompetencia” (Podhájecká 2011, str. 22).

Hra alebo činnosť detí	Ako môžu podporiť hru alebo činnosť rodičia
	prispievať s rôznymi návrhmi, pomôcť deťom pri striedaní sa v hre.
Senzorické hry	rozprávať sa s deťmi, čo môžu objaviť, pridávať k hre ďalšie pomôcky a materiál, ukázať spôsob upratovania neporiadku spôsobeného hrou, ukazovať deťom a rozprávať sa o rôznych materiáloch.
Hry s kockami, so stavebnicami	rozprávať sa s deťmi o tom, čo stavajú, pridávať ďalšie pomôcky a materiály, motivovať deti k stavbe rôznych objektov, prinášať nové nápady, popri hre hovoriť deťom o farbách, tvaroch, materiáli kociek.
Pohybové hry a činnosti	zabezpečovať pomoc a bezpečnosť, povzbudzovať deti k prekonávaniu strachu, povzbudzovať deti k skúšaniam nových pohybových zručností, hrať sa s nimi pohybové a hudobno-pohybové hry, pripravovať pomôcky a materiál na pohyb.
Výtvarné hry a činnosti	rozprávať sa s deťmi o tom, čo kreslia, motivovať ich ku kresleniu vlastnou výtvarnou aktivitou, pripravovať pomôcky a prostredie, zabezpečovať pomoc pri čistote detí a prostredia.
Sebaobslužné a hygienické činnosti	zabezpečovať dozor v umývárni a na toalete, individuálne sprevádzať deti na toaletu a hygienu, ukazovať správne umývanie rúk, pomáhať pri obliekaní a vyzliekaní, povzbudzovať deti k samostatnosti.

Zdroj: Vallin (eds.) 2020, Sobinkovičová 2021, Kožík Lehotayová & Sobinkovičová 2024

Pedagóg sa s rodičom - asistentom/dobrovoľníkom dohodnú na spoločných pravidlách. Pokiaľ sa tieto pravidlá budú dodržiavať, mala by byť prítomnosť rodiča na výchove a vzdelávaní v triede prospešná pre všetkých zúčastnených. Niekoľko pravidiel sme rozdelili na *pravidlá pre pedagóga* a na *pravidlá pre rodiča*.

Pravidlá pre pedagóga:

1. Pedagóg predstaví rodičovi plán a obsah dňa, tzn. oboznámi ho, čo sa bude počas jeho prítomnosti diať a akú formu spolupráce od rodiča očakáva.
2. Pedagóg predstaví rodiča všetkým deťom a vysvetlí im, prečo je rodič v triede prítomný a čo bude robiť. Využiť k tomu môže ranný kruh.

3. Pedagóg počas dňa usmerňuje rodiča, inštruuje ho pri pomoci, pri hre a pod.
4. Pedagóg po ukončení spolupráce vytvorí priestor ku krátkej reflexii a sebareflexii, vzájomne si poskytnú spätnú väzbu s cieľom skvalitniť túto formu spolupráce.

Pravidlá pre rodiča asistenta/dobrovoľníka:

1. Rodič si vopred s riaditeľkou a pedagógom dohodne termín (deň a čas) svojej prítomnosti v triede. Môže ísť o každodennú spoluprácu alebo občasnú spoluprácu.
  2. Rodič podporuje samostatnosť detí pri činnostiach, pomáha, len keď je o to deťmi alebo pedagógom požiadaný.
  3. Rodič efektívne komunikuje s deťmi, tzn. aktívne ich počúva a kladie im otvorené otázky.
  4. Rodič rešpektuje pokyny pedagóga pred aj počas spolupráce.
  5. Po ukončení spolupráce poskytuje pedagógovi spätnú väzbu s cieľom skvalitniť ju.
- ⇒ **Rodič ako expert:** rodič je aktívny pri zabezpečovaní exkurzie alebo ponúka iné formy, ktoré priblížia deťom reálne situácie v reálnych podmienkach (napr. vopred pripravené aktivity v triede, workshop pre deti apod.).

Príklad z praxe 1

Otec Mišky je stomatológ. Nakoľko vedel o možnosti zapojenia sa rodičov do spolupráce, sám sa ponúkol, že príde v rámci témy Ľudské telo porozprávať deťom o správnej starostlivosti o zuby. Celý program si pripravil sám, doniesol makety chrupu, maľovanky, veľký plagát, pripravil si krátky vzdelávací film vhodný pre deti predškolského veku. Prezliekol sa do bieleho plášťa. Deťom ukázal niektoré zubárske nástroje. Všetko odprezentoval tak, aby sa deti stomatológov nebáli. Spoločne si vyčistili zuby a nakoniec v kruhu na koberci kládli deti ockovi - stomatológovi otázky.

Príklad z praxe 2

Olinkina mama je umelkyňa, má zariadený malý ateliér, v ktorom maľuje, modeluje a venuje sa rôznym kreatívnym technikám. V rámci spolupráce s materskou školou sa rozhodla, že triedu detí pozve na návštevu do svojho ateliéru. Na návšteve deťom ukázala svoje umelecké diela, maľované obrazy, z hliny vymodelované sošky. Ukázala im, ako sa pracuje na hrnčiarskom kruhu, deti si túto prácu mohli vyskúšať. Z jednej návštevy ateliéru sa nakoniec stala pravidelná aktivita.

3.5 Ďalšie námety spolupráce materskej školy a rodiny do praxe

Transformácia materskej školy na otvorenú školu

„Úspešné školy vo svete sú úspešné aj preto, lebo otvorili svoje dvere pre ľudí z okolia, z komunity, kde sídlia, s cieľom naplniť sen o vzdelávaní, ktoré prekonáva školské neúspechy a problémy, pričom sú orientované na prístup ku kvalitnému vzdelaniu pre všetky deti” (Rosinský, 2023, str. 14). Ak chceme zmeniť školu na *otvorenú školu pre všetkých* (deti, rodičia, pedagógovia, nepedagogickí zamestnanci, verejnosť) je k tomu potrebné (Rosinský, 2023, str. 14):

- ⇒ zvyšovanie povedomia o škole,
- ⇒ prijatie rozhodnutí,
- ⇒ snívanie,
- ⇒ výber priorít,
- ⇒ plánovanie.

Fáza zvyšovania povedomia o škole: informovanosť o škole, informovanosť o premene školy, informovanosť rodičov, že budú účastní na tvorbe spoločných plánov a že sa sami pričinia k ich plneniu. Realizácia tejto fázy ponúka viacero foriem informovanosti, no najúčinnnejšou formou sa javí prezenčná forma, tzn. osobné zdieľanie. „*Je potrebné, aby sa všetci navzájom spoznávali a začali vnímať jeden druhého, počúvali a snažili sa rešpektovať názor každého*” (Rosinský, 2023, str. 16).

Fáza prijatia rozhodnutí: komunita ako celok sa rozhoduje, či vôbec škola nastúpi na transformáciu. Rozhodnutie zaväzuje aj rodičov k angažovanosti. Preto je potrebné zvolať stretnutie všetkých aktérov, na ktorom sa zrealizuje diskusia o tom, čo by znamenalo otvoriť školu všetkým. Rozhodnutie väčšiny aktérov je konečným rozhodnutím.

Fáza snívania alebo zbieranie snov - nápadov od všetkých aktérov (aj rodičov!), najlepšie osobným stretnutím, anketou, telekomunikačnými kanálmi a pod. Sníva sa o škole, akú chcú mať pre svoje deti. Zbieranie snov môže byť realizované aj formou nástenky pri vstupe do školy alebo triedy (triedne sny), kde rodičia píšú, prípadne aj kreslia so svojimi deťmi, akú školu by chceli. Zbierať nápady môžete aj do poštovej schránky. V tejto fáze sa kreativite medze nekladú, no určite je potrebný dostatok času, aby sa mohli vyjadriť všetci, ktorí chcú. „*V každej škole a obci sú metódy na oslovenie ľudí rôzne, ale cieľ zostáva rovnaký: každý sa zúčastňuje na snívaní o škole, akú chce mať pre svoje deti*” (Rosinský, 2023, str. 18-19).

Fáza výberu priorit: po zozbieraní všetkých snov, treba vytvoriť akčný plán, ako premeniť sny na skutočnosť. Ide o stanovenie priorit a cieľov. Odporúča sa vytvoriť zmiešanú pracovnú skupinu (napr. pedagógovia, rodičia, zástupca zriaďovateľa, nepedagogickí zamestnanci), ktorá *„je vytvorená iba na to, aby prevzala túto úlohu a mala na starosti preskúmanie snov školy, a určiť, ktoré sny je možné splniť v krátkodobom, strednodobom a dlhodobom horizonte”* (Rosinský, 2023, str. 20). Pri tvorbe akčného plánu je potrebné brať do úvahy aj aktuálne zdroje, prípadne možnosti, ako ich získať. Rovnako dôležité sú aj personálne kapacity vrátane rodičov.

Fáza plánovania: Táto fáza je určená pre prezentovanie výberu snov a určenia spôsobov dosiahnutia cieľov. Napr. ako založíme knižnicu pre deti a rodičov, ako vytvoríme výtvarný ateliér pre deti, ako zavedieme pohybový krúžok pre deti a rodičov, ako dosiahneme zlepšenie dochádzky detí z málo podnetného prostredia.

Tieto kroky je možné prispôbiť a zmeniť podľa okolností školy. Všetci aktéri vzdelávania (aj rodičia) prichádzajú s novými nápadmi a prijímajú zodpovednosť za fungovanie celej školy. Ciele školy je potrebné zmeniť tak, aby to boli **ciele všetkých a pre všetkých**. Rodič je v tomto kontexte vnímaný ako účastník života školy a nie ako príjemca služby.

Rodičovský kútik

Ide o priestorové vybavenie materskej školy, ktoré je určené pre rodičov detí. K jeho vybudovaniu postačia nevyužívané priestory chodby alebo šatne. Nemusí to byť celá miestnosť, postačí jej časť. *„Dôležité je vybaviť tento priestor tak, aby vyzýval rodičov k zastaveniu, krátkemu posedeniu a stretnutiu s inými rodičmi, alebo len k prečítaniu si informácií na nástenke, ktorá je v tomto priestore umiestnená”* (Poche Kargerová et al., 2019, str. 52).

Pre zriadenie takéhoto priestoru nie je potrebné náročné materiálne vybavenie. Potrebujete niekoľko stoličiek, ktoré môžu byť aj rozkladacie, stolík. Na stenách by mali visieť detské práce, nástenky s dôležitými informáciami pre rodičov, fotografie zo života materskej školy. Pripraviť môžete aj škatuľu s niekoľkými hračkami a knižkami pre mladších súrodencov. Na poličku alebo na stolík položte aj odborné informácie (letáky, knižky) z vybraných tém výchovy a vzdelávania, tie odporúčame meniť podľa aktuálnosti. Pripravte kávu do termosky, vodu, recyklovateľné poháre.

Príklad z praxe

„Často sa stávalo, že keď rodičia prišli po deti do škôlky, nechcelo sa deťom domov. Keď sme videli, ako rodičia na chodbe trpezlivo vyčkávajú na ukončenie činností svojich detí, hovorili sme si, že vytvoríme rodičovské centrum. Okrem toho, že sa majú rodičia kam posadiť, majú príležitosť komunikovať medzi sebou, s personálom, alebo len tak v pokoji pozorovať dianie okolo. Tu máme tiež my, učiteľia, možnosť požiadať rodičov o významnejšiu spoluprácu. Dôležité je uvedomiť si, prečo to chceme, k čomu to má slúžiť, čo nám to má priniesť. Pre nás je veľmi dôležitá komunikácia s rodičmi. Vždy sa s kýmkoľvek lepšie diskutuje, keď je v klude, neponáhľa sa a keď má naplnené základné potreby (preto aj tá káva, voda...)” (ZŠ s MŠ Kadaň, ČR, upravené In Poche Kargerová a kol., 2019).

Námety na spoločné činnosti rodičov a detí v priestore materskej školy

Obrázok 5 Album zvieratiek (spoločná práca detí a rodičov na projekte)

Obrázok 6 Informácie pre rodičov v šatni o význame hier pre dieťa

Obrázok 7 Kútik na spoločné tvorenie obrázkov z krepového papiera

Zdroj: portfólio autoriek

Tvorba pravidiel pre rodičov

Mnohé materské školy okrem pravidiel tried stanovujú aj pravidlá pre rodičov. Ich tvorba a obsah pochádza často len zo strany pedagógov (vidíme preberanie pravidiel na sociálnych sieťach bez adresnosti a zmysluplnosti podľa potrieb materskej školy a rodičov). Pokiaľ je pravidlo určené jednou osobou, tzn. pedagógom/materskou školou, hovoríme tomu nariadenie alebo poriadok (v prostredí materských škôl je rodičom známy tzv. školský poriadok). „Správne nastavenie pravidiel je pre úspešnú spoluprácu škôl a rodín kľúčové. To ale zahŕňa, aby boli pravidlá zrozumiteľné, prívetivé a pokiaľ možno spoločne vytvorené” (Felcmanová et al., 2013, str. 35). Súhlasíme s tvrdením Čápa (2013, str. 78), že **„pokiaľ sa zúčastnení na tvorbe podieľajú, tak sa výrazne zvyšuje pravdepodobnosť, že budú tieto pravidlá aj dodržiavané.“**

Príklad z praxe

„...Túto výzvu sa nám podarilo zložiť na stretnutí s rodičmi, kde sme im predniesli pohľad na vec a požiadali ich o pomoc. Vychádzali sme z rovnakého predpokladu ako u detí, že rodičia budú pravidlá lepšie rešpektovať, pokiaľ budú ich spolutvorcami. Samotný proces tvorby prebiehal skôr na báze workshopu ako klasického stretnutia s rodičmi. K dispozícii sme mali flipchart, ja som sa ujala moderátorstva a zapisovala som návrhy rodičov aj pedagógov. Návrhy sme potom rozčlenili a hlasovali o ich dôležitosti. Tie návrhy, ktoré

dostali najviac hlasov, rodičia sformulovali do konečnej podoby.” (Materská škola Motoláček, Praha, ČR, upravené In Poche Kargerová et al., 2019).

Niekoľko návrhov pravidiel pre rodičov ako inšpirácia:

- ⇒ *Pokiaľ dieťa pedagóg osobne neprevezme priamo v triede, som za neho zodpovedný/á.*
- ⇒ *Dodržujem rituály lúčenia sa s dieťaťom, nestresujem ho.*
- ⇒ *Splním, čo dieťaťu sľúbim a neklamem ho.*
- ⇒ *Ako rodič rešpektujem druhého (rodičov, deti, pedagógov...).*
- ⇒ *Som dieťaťu príkladom v správaní a komunikácii, pretože viem, že sa dieťa učí napodobňovaním.*
- ⇒ *Viem, že dieťa má dostatok jedla v materskej škole, preto do materskej školy žiadne jedlo nenosím.*
- ⇒ *Poskytujem pedagógom súčinnosť pri aktualizácii údajov o dieťati, nezamlčujem, aj nedôležitá informácia sa môže stať tou najdôležitejšou.*
- ⇒ *Viem, že príznaky ochorenia dieťa rovnako vyčerpávajú ako samotná choroba. Preto s dieťaťom idem k lekárovi alebo ho nechám v domácej liečbe.*
- ⇒ *Vážim si, že môžem byť so svojim dieťaťom spolu v triede, preto rešpektujem pedagógom dohovorené podmienky a pokyny.*
- ⇒ *Viem, že pedagóg je zodpovedný za všetky deti, preto ho nezdržiavam pri komunikácii vo dverách, ale dohodnem si individuálne stretnutie.*
- ⇒ *Akonáhle dieťa opustí v mojej prítomnosti triedu, som za neho zodpovedný/á.*

K zamysleniu

Aké pravidlá má pre rodičov stanovené Vaša materská škola? Ako ste tieto pravidlá tvorili? Kde s nimi môže rodič prísť do styku? Stanovujete každý školský rok s novými rodičmi nové pravidlá, alebo ich oboznamujete so zaužívanými pravidlami? Dokázali by ste proces tvorby pravidiel zmeniť alebo zlepšiť?

Ranná úloha pre dieťa a rodiča

Túto formu spolupráce používa program *Začít spolu*, podľa ktorého pracujú mnohé materské školy v Českej republike. Ranná úloha je nenáročná na prípravu a čas, pritom podporuje

spoluprácu dieťaťa a rodiča. „Cieľom tejto aktivity je predovšetkým uľahčiť vstup rodičom do triedy, získať ich pre spoluprácu, viesť ich k tomu, aby si program rozvrhli tak, aby svoje deti do materskej školy neprivádzali v zhone a strese” (Gardošová et al., 2003, str. 20).

Niekoľko odporúčaní pre plánovanie a plnenie rannej úlohy pre dieťa a rodiča:

- ⇒ Ranná úloha je v súlade s témou dňa alebo plánovanými aktivitami.
- ⇒ Plnenie rannej úlohy nemá trvať viac ako 5 minút.
- ⇒ Ranná úloha by mala byť adekvátna aktuálnej výkonnej úrovni deťom. Dosiahne sa tak čo najmenšia miera zasahovania do jej plnenia rodičmi. Rodič zohráva pri plnení úlohy rolu facilitátora a hodnotiteľa.
- ⇒ Ranné úlohy odporúčame plánovať každý deň. Pravidelnosťou vznikne návyk tzv. ranného rituálu prostredníctvom rannej úlohy.
- ⇒ Najlepšie je umiestniť tabuľu s rannou úlohou spolu s miestom plnenia ihneď pri vstupe do triedy. Stačí malý stolík s niekoľkými stoličkami, na ktorom sú pripravené potrebné pomôcky.
- ⇒ Pri zadaní úlohy je napísaný aj dátum a názov dňa. Ved'te rodičov k ich prečítaniu a následne k prečítaniu zadania, ktoré je zamerané na činnosť dieťaťa: *“uhádni, nakresli, postav, zlož, spočítaj...”*
- ⇒ V prípade tvorby výsledného produktu (napr. kresba, grafomotorické cvičenie, jednoduchý zápis) ved'te rodičov k jeho označeniu menom dieťaťa. Pripravte úložný priestor, napr. škatuľu, kde budú deti s rodičmi tieto produkty odkladať. V priebehu dňa tieto produkty ranného dňa spolu zhodnoťte.
- ⇒ Do plánovania ranných úloh zapojte aj deti, majú skvelé nápady.
- ⇒ Úlohy zamerajte na precvičovanie rôznych vedomostí a zručností: grafomotoriku, počítanie, geometrické tvary, farby, zvieratá, labyrinty, hlásky atď.
- ⇒ S realizáciou ranných úloh rodičov vopred zrozumiteľne oboznámte na triednej schôdzke alebo osobne. Nespoliehajte sa na prečítanie a pochopenie odkazu na nástenke. Vyhnite sa tak odmietnutiu rodiča z rôznych dôvodov a následnému sklamaniu dieťaťa.

Námety na rannú úlohu pre dieťa a rodiča

- ⇒ Z obrázkov na stolíku vyber tie, na ktorých sú znázornené predmety z dreva.
- ⇒ Postav sa na jednu nohu ako bocian, z rúk urob veľký zobák a vydrž tak, kým pomaly nenarátaš do päť.

- ⇒ Pozri sa do kalendára, kto má dnes meniny a meno vytlieskaj a vyslabikuj.
- ⇒ Zorad' bábiky (z matriošky) podľa veľkosti od najmensej po najväčšiu.
- ⇒ Nájdí na mape Európy Slovensko.
- ⇒ Nájdí na mape Slovenska mesto/obec, v ktorom/v ktorej bývaš.
- ⇒ Vyfarbi ryбку tromi farbami. Farby pomenuj.
- ⇒ Z pripravených dielikov zlož obrázok.
- ⇒ Nasad' si slúchadla na uši. Čo počuješ? Aký zvuk to asi je? Zapiš svoj odhad spoločne s mamkou alebo s ockom na lístok a vhod' ho do škatule (Škardová, 2020).
- ⇒ Postav sa ku stene k metru. Odmeraj s pomocou mamky alebo ocka svoju výšku a spolu ju zapíšte do pripravenej tabuľky.

Príklad z praxe

„Zmysel rannej úlohy vnímame ako prirodzený ranný rituál. Berieme to ako čiastočné opakovanie vedomostí alebo rozvoj zručností, ktoré sú v škôlke práve aktuálne. A náš chlapec to vidí tak, že keď robíme spoločne úlohu, tak sa vo svojej podstate tou rannou úlohou s otcom alebo mamou lúči. A už vie, že je v škôlke v nejakom zabehnutom procese, v ktorom je rád. A k tomu prirodzene vedie úloha. A nie je to nič, čo by dieťa nudilo. Ale aj keď ja niekedy zabudnem, tak automaticky uteká ku tabuli a hovorí: Podme ešte urobiť rannú úlohu. Takže pre mňa je to také naštartovanie škôlkarského procesu prirodzenou a hravou formou.” (rodič z Materskej školy Praha Modřany ČR, skrátené In Poche Kargerová et al., 2019)

Odkazy (denník) rodičovi a dieťaťu

Táto forma spolupráce si nevyžaduje prítomnosť pedagóga a rodiča v rovnakú chvíľu, nakoľko ide o písomný spôsob spolupráce. Pedagógovia na triede zavedú pre každé dieťa malý zošitok (denník). Dieťa si ho vyzdobí, označí svojou značkou a zavesí do šatne na určené miesto. Zošit sa môže nachádzať aj priamo v skrinke dieťaťa. Denník ostáva v materskej škole, domov si ho dieťa nenesí.

Na úvodnú stranu odporúčame napísať, na čo bude denník slúžiť. Napr.: *Milí rodičia, do tohto denníka vám budeme písať, čo sa vášmu dieťaťu podarilo, čo zvládlo a aký malo deň. Denník vytvára priestor aj pre Vaše odkazy. Tešíme sa na vzájomnú spoluprácu.*

Záznamy každému dieťaťu nie je potrebné viesť každý deň. Vyberte si pár detí, ktoré prostredníctvom denníka v daný deň ohodnotíte. O spôsobe vedenia denníka informujte rodičov na triednej schôdzke, aby poznali jeho cieľ a aby neboli sklamaní, keď nenájdu každý deň záznam o svojom dieťaťu. Do denníka píšete aj odkaz dieťaťu, určite sa poteší. Pisomné záznamy zapisujte neformálne a osobne. Napr.: *Miško sa v škôlke nehrá len sám, ale už sa zapája do hier s niektorými chlapcami. Miško, veľmi sa tešíme, že si hľadáš svojich prvých kamarátov. Miško sa najradšej hrá s malými autíčkami, dokáže pre nich postaviť úžasné cesty. Aj Lego má rád. Miško, ten dnešný hrad sa Ti naozaj podaril.* Text môže byť doplnený fotografiou, na ktorej sa Miško hrá s deťmi alebo odfotený môže byť spomínaný hrad z Lega. Nie je vôbec potrebné, aby odkaz v denníku bol dlhý a komplikovaný. Pre pedagóga nemá vytvárať pocit ďalších (zbytočných) pracovných povinností. Formatívne hodnotenie má význam nielen pre samotné dieťa, ale je aj nástrojom k zapájaniu rodičov do výchovno-vzdelávacieho procesu. V denníku sa sústreďte na pozitívne hodnotenie a na odkaz, ktorý dieťaťu a jeho rodičom umožní prežiť úspech.

Športové aktivity pre celú rodinu

Priateľská spolupráca sa veľmi dobre nadväzuje na podujatiach, ktoré atmosféru uvoľňujú. Môžu to byť rôzne športové aktivity, ktoré sa dajú zorganizovať v každom počasí a v každom priestore. Napr. v jeseni turistika do blízkeho okolia, v zime sánkovačka pokiaľ je sneh, na jar športové aktivity s veľkonočnými vajíčkami a v lete športová olympiáda naboso.

Návrh vhodných športových disciplín:

- ⇒ beh s dieťaťom na chrbte: zo štartovacej čiary vybehne rodič s dieťaťom na chrbte a snaží sa čo najrýchlejšie dobehnúť do vyznačeného cieľa,
- ⇒ hod loptou do diaľky: loptou hádže najprv dieťa a potom rodič, zmerané obe dĺžky sa zráajú do spoločného výsledku,
- ⇒ vozenie nákladu vo fúriku: dieťa sa posadí do fúrika a rodič ho preváža cez vytvorenú prekážkovú dráhu, napr. pomedzi kužeľ, po šikmej preklápavej lavičke a pod.,
- ⇒ buldozér: dieťa sa posadí do veľkej kartónovej škatule a rodič ho po hladkej podlahe tlačí do cieľa,

- ⇒ slimák: rodič si kľakne na štyri, dieťa sa posadí na chrbát, rodič s týmto nákladom lezie po štyroch po vyznačenej dráhe, na ktorej môžu byť pripravené rôzne prekážky (slalom, preliezanie, podliezanie a pod.)

Príklad z praxe

Materská škola Nižný Klátov v okrese Košice - okolie usporiadala na jeseň Zemiakiádu, ktorú tvorili športové súťaže so zemiakovým námetom. Akcia bola usporiadaná na multifunkčnom ihrisku. Každá rodina ako vstupenku doniesla 1 kg zemiakov. Spolu sa vyzbieralo viac ako 50 kg zemiakov, ktoré boli podarované charite. Ostatné pomôcky zabezpečila materská škola. Zrealizované boli nasledujúce “zemiakové” disciplíny:

- ⇒ *zohýbaná: v určenom úseku je od seba pravidelne poukladaných 10 obručí. Rodič so svojim dieťaťom tvoria jednu dvojicu. Každá dvojica má jedno vedierko s 10 zemiakmi. Ich úlohou bude týchto 10 zemiakov čo najrýchlejšie po jednom uložiť do každej obruče, obehnú okolo méty a na spiatočnej ceste zemiaky opäť pozbierajú. Vo vedierku by mali mať rovnako 10 zemiakov.*
- ⇒ *beh so zemiakom: bežia spolu dvojice (rodič s dieťaťom), obaja držia v ruke naberačku so zemiakom. Bežia pomedzi prekážky tak, aby ani jednému nevypadol zemiak z naberačky. Beh končí vtedy, keď sú v cieľi obaja: dieťa aj rodič.*
- ⇒ *skákanie vo vreci: rodič sa postaví do vreca od zemiakov, dieťa má na chrbte alebo sa ho pevne drží vpredu na hrudi. Rodič sa snaží vo vreci spolu s nákladom – dieťaťom odskákať do určeného cieľa. Pokiaľ je takýto postup pre deti nebezpečný, do vrecia sa postaví obaja a hľadajú spôsob, ako spolu doskákať do určeného cieľa.*
- ⇒ *prevážanie vriec vo fúriku: dieťa bude predstavovať zemiaky, tie vloží rodič do vreca, vrece zaviaže na hrudi dieťaťa. Dieťa vo vreci vloží do fúrika, prevezie ho na určenú métu, tak vrece prehodí cez plece a behom sa s ním vracia späť.*
- ⇒ *najdlhšia zemiaková reťaz: všetci zúčastnení zoberú prinesené zemiaky a ukladajú ich po jednom vedľa seba. Vybraný uchádzač potom krokmi odmeria dĺžku spoločnej zemiakovej reťaze.*

Tvorivé dielne

Táto forma spolupráce sa javí ako veľmi prít'azlivá tak pre rodičov ako aj samotné deti. Pri ich plánovaní je potrebné vychádzať z výkonových možností detí, nakoľko sa tvorivých dielní aktívne zúčastňujú. Najobľúbenejšie sú asi vianočné a veľkonočné dielne, ktoré sa tematicky viažu na sviatky. Rodičia spolu s deťmi modelujú zo slaného cesta vianočné/veľkonočné ozdoby, alebo ich vyrábajú z dostupných materiálov. Súčasťou tak môže byť spoločné zdobenie vianočného stromčeka alebo veľkonočného interiéru. Na realizáciu tvorivých dielní sa však počas roka ponúka viacej príležitostí: na jeseň môžu tvoriť rodičia s deťmi z prírodnín, z ovocia a zeleniny, vydlabávať tekvicu. V mesiaci marec prináša možnosť vyrobiť si vlastnú knihu a pod. Namiesto nacvičovania básní a piesní si môže trieda pripomenúť Deň matiek alebo Deň rodiny aj tvorivými dielňami, na ktorých budú spolu vyzdobovať srdiečko alebo vyrábať iný produkt. Zaujímavou dielňou je aj sadenie izbových kvetov či výsadba záhradky na školskom dvore.

Kufor s hračkou (upravené podľa Kunštárová & Potkányová, 2012)

Cieľom aktivity je zapojiť rodičov do chodu materskej školy tým, že počas víkendu príjmu hračku z materskej školy do svojej domácnosti. Odporúčame mať k tejto príležitosti pripravený kufor alebo batôžtek, v ktorom si dieťa hračku z materskej školy domov odnesie. Do aktivity je každý piatok zapojené len jedno dieťa. Výber ostane na pedagógovi, alebo rozhodnúť o vybranom dieťati môžu aj deti, napr. hlasovaním. Dieťa si zoberie jednu hračku z materskej školy, ktorú si zapožičia počas nastávajúceho víkendu. Hračku si uloží do pripraveného kufríka a odnáša si ju domov. Najmä u starších detí je možné do kufríka vložiť aj zošit a farbičky, dieťa s pomocou rodiča zapisuje, čo s hračkou počas víkendu zažilo, alebo nakreslí obrázok. V pondelok pri návrate do materskej školy ukazuje zápisky a reprodukuje, čo všetko s hračkou zažilo počas víkendu. „*Aktivita je vhodná nielen na podporu spolupráce, ale môže byť vhodnou formou pomoci pri riešení adaptačných problémov dieťaťa v prvých dňoch dochádzky*“ do materskej školy (Kunštárová & Potkányová 2012, s. 88).

Rodič ako kuchár dňa (upravené podľa Čapek, 2013)

Rodič spolu s deťmi pripravujú jednoduchý pokrm. Buď je to jedlo z tzv. studenej kuchyne, ale do konečnej prípravy môžeme zapojiť školskú kuchyňu. Konzumáciu takto

pripravovaného jedla je potrebné mať ošetrené informovaným súhlasom všetkých rodičov a úradu verejného zdravotníctva.

Spoločné čítanie (upravené podľa Čapek, 2013)

Rodič navštívi materskú školu vo vopred dohodnutom čase a číta deťom vybranú rozprávku/príbeh. Môže ísť o pravidelné čítanie pred odpočinkom detí, vtedy sa rodičia, ktorí môžu v tomto čase deťom čítať, striedajú. Alebo pôjde o občasné aktivity. V takomto prípade môže pedagóg s rodičom pripraviť adekvátne činnosti súvisiace s čítaným príbehom.

Podarujte materskej škole 3 hodiny (upravené podľa Čapek, 2013)

Rodičia sú na triednej schôdzke vyzvaní, aby venovali 3 hodiny zo školského roka svojej materskej škole. Rodičom treba poskytnúť čas k premysleniu, ako tie 3 hodiny využijú. Môže sa k tomu na viditeľné miesto nachystať zoznam, do ktorého rodičia budú zapisovať svoju plánovanú aktivitu. Jednej aktivite sa môže zúčastniť aj viacero rodičov, no len v role organizátora alebo realizátora aktivity.

Nástenná maľba (upravené podľa Čapek, 2013)

Na stene chodby alebo triedy nalepí pedagóg veľký baliaci papier alebo vhodnú bielu tapetu. Vyzve rodičov, aby spolu s deťmi využili túto plochu ku kresleniu a k písaniu. Nech kreslia a píšú to, čo je pre nich dôležité. Kreslenie a písanie môže byť aj tematicky zamerané, napr. na konci školského roka téma Moja škôlka, na začiatku školského roka téma Moje prázdniny.

Pomáhajúci rodičia

„Pomoc rodičov sa môže týkať aj úprav interiéru školy (renovácií tried svojpomocne – napr. mamky ušijú čítací stan, prípadne vybaví čítací kútik vankúšmi, ušijú poťah na starú pohovku a pod., ockovia pomôžu s premenou regálu na farebnú knižničku)” (Čapek, 2013, str. 63).

Príklady zapojenia rodičov do úpravy exteriéru materskej školy:

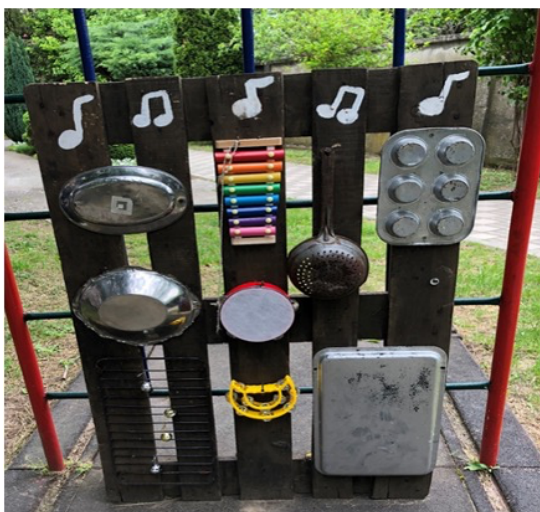
Obrázok 8 Chodník vytvorený rodičmi

Obrázok 9 Kútik na hry s pieskom vytvorený rodičmi

Obrázok 10 Hudobný panel vytvorený rodičmi

Obrázok 11 Priestor na spoločné posedenie a hry vytvorený s rodičmi

Obrázok 12 Priestor k spoločnému kresleniu na školskom dvore materskej školy

Zdroj: portfólio autoriek

Súťaž v hre

Usporiadajte pre rodinné tímy turnaj napr. V hre Človeče, nehnevaj sa!.

Požičovňa

Rodičia a deti majú možnosť požičiavať si domov hračky, pomôcky alebo knihy.

Ockovia v škôlke

V spolupráci s materskou školou sú aktívnejšie mamky. Ockom treba ukázať možnosti, ako byť užitočným. Napr. ich pozvite k nácviku programu na Deň matiek, určite im špeciálnu "chlapskú" robotu v rámci brigády. Alebo pre nich pripravte popoludnie ku Dňu otcov, ktorý budú tráviť so svojimi deťmi v materskej škole rôznymi súťažami, tvorivými dielničkami a inými zábavnými aktivitami.

3.6 Prostredie materskej školy ako priestor na spoluprácu

Čapek (2020) tvrdí, že rodič je najlepším priateľom každého dobrého pedagóga. Rodiča vníma pedagóg ako odborníka na vlastné dieťa a pedagóg zastáva rolu odborníka na vzdelávanie. Nevyužiť možnosti získať informácie a pomoc od rodiča považuje za krátkozraké. Rodičia by mali byť pre pedagóga spoluriešiteľom prípadných problémov. Nie je vhodné kritizovať štýl výchovy v domácom prostredí. Efektívnejšie je vtiahnuť rodičov do aktívnej spolupráce, aby mali pocit, že spolupráca je prospešná deťom, ale aj im. Pri fungujúcej spolupráci majú rodičia možnosť zoznamovať sa s novými vzdelávacími trendami a deti majú možnosť všimnúť si, že dospelí vedia spolupracovať, hoci majú rozdielne podmienky.

Niektoré možnosti aktívneho zapojenia rodičov do vzdelávacieho procesu sme uviedli v predchádzajúcich kapitolách. Materská škola priateľská k rodičom má prostredie vopred prispôbené na spoluprácu. Bežným štandardom sú priestory šatne, kde okrem vyhradeného priestoru na prezliekanie detí vzniká aj priestor pre zdieľanie vhodných informácií rodičom a priestor na vystavenie detských produktov. V záujme posilnenia motivácie rodiča dieťaťa k aktívnej spolupráci, by tento spoločný priestor mal prezentovať pozitívny prístup materskej školy k rodine a mal by poskytovať možnosti zapojenia rodiča do činností materskej školy.

Jednou z možností je **poskytovanie informácií o plánovaných výchovno-vzdelávacích činnostiach s možnosťou zapojenia rodičov do materiálnej, alebo organizačnej pomoci.**

Ide o zverejnenie, pripravovaných projektov, tém výchovno-vzdelávacích činností na plagátoch či v inom priestore, kde môže rodič nie len získať informácie o pripravovaných činnostiach, ale aj vpísať svoj záujem o spoluprácu.

Obrázok 13 Príklad informačného plagátu

Príklad z praxe 2

Milí rodičia,

v mesiaci SEPTEMBER sa venujeme téme *Vitajte v našej škôlke*. Deti sa oboznamujú

- ⇒ s denným režimom,
- ⇒ s pravidlami v triede,
- ⇒ s hračkami, knižkami, pastelkami,
- ⇒ s priestormi škôlky,
- ⇒ s dospelými v škôlke.

Tiež sa učíme nové hry a riekanky. Vedeťme deti ku samostatnosti pri obliekaní, stravovaní, používaní toalety a umývaní. Ak máte záujem o spoluprácu:

- ⇒ pomôžte nám pri skrášľovaní triedy (názov triedy)
- ⇒ príd'ite medzi nás a zahrajte sa s nami dňa (dátum)

⇒ príd'zte medzi nás, doneste Vašu hračku z detstva a porozprávajte nám o nej.

V prípade záujmu o konkrétnu aktivitu napíšte do riadku svoje meno. Pani učiteľky s Vami dohodnú dátum a čas spolupráce.

Ak máte ďalšie návrhy na spoluprácu, napíšte ich sem. Potešíme sa im.

Priebežne, alebo na konci mesiaca pedagóg spolu s deťmi pripraví plagát, na ktorý spolu nalepia ilustračné **obrázky, fotografie z aktivít realizovaných aj s rodičmi**, pedagóg môže obrázky doplniť výrokmi detí a zaujímavými momentami. Nezabudne aj na poďakovanie konkrétnym rodičom, ktorí sa do spolupráce zapojili. Takúto **sumarizáciu mesiaca** možno spracovať aj formou posteru, vlastnej knihy, triedneho časopisu a pod.

Dobrou témou na spoluprácu je využitie **známych svetových rozprávok**. Viaceré námety na aktivity v triede aj v domácom prostredí súvisiace s rozprávkami sú uvedené v publikácii Kollárovej, et al. (2024), Jazyková podpora detí s odlišným materinským jazykom.¹³

V záujme porozumenia a poskytovania informácií pre rodičov o poslaní a cieľoch materskej školy je možné rodičom sprostredkovať **informácie o význame hry** pre deti predškolského veku (Obrázok 6) a poskytovať námety na spoločné hry v domácom prostredí. Je možné k tomu prispôbiť šatňu alebo iný spoločný priestor a to tak, že sa v ňom budú nachádzať hry, knihy, jednoduchý výtvarný materiál, ktoré budú k dispozícii rodičom a deťom na voľné použitie.

Rodičov možno zapojiť aj do **úpravy interiéru a exteriéru materskej školy**, napr. tvorbou vlastnoručne vyrobených hračiek, výrobou jednoduchého nábytku a pod. (Obrázky 8 -12).

---

¹³ Publikácia je dostupná tu https://nivam.sk/wp-content/uploads/2024/06/UNICEF-opravene-2024-FINAL-DTP-MZ4_rozpravky_print-3-6.pdf

4 SEBAREFLEXIA PEDAGÓGA V OBLASTI SPOLUPRÁCE S RODINOU

Sebareflexia pedagóga v oblasti spolupráce s rodinou je kľúčovým nástrojom pre neustále zlepšovanie kvality vzdelávania a výchovy detí. Sebareflexia umožňuje pedagógovi hodnotiť a analyzovať svoje postupy, identifikovať silné a slabé stránky, a tým prispieť k efektívnejšej spolupráci s rodinou (Tabuľka 6).

Tabuľka 6 Kritériá a indikátory sebareflexie pedagóga

Kritériá	Indikátory
Komunikačné schopnosti	Spôsoby komunikácie: Ako efektívne komunikujem s rodičmi? Používam jasné, zrozumiteľné a empatické vyjadrovanie? Aktívne počúvanie: Som schopný aktívne počúvať rodičov a reagovať na ich otázky? Pravidelná komunikácia: Ako často a akými spôsobmi komunikujem s rodičmi? Poskytujem pravidelné aktualizácie o pokroku dieťaťa?
Vytváranie partnerského vzťahu	Dôvera a rešpekt: Ako podporujem dôveru a rešpekt medzi mnou a rodičmi? Zahrnutie rodičov: Ako zahrňujem rodičov do vzdelávacieho procesu a rozhodovania o ich dieťati? Vítanie rôznorodosti: Rešpektujem a hodnotím rozdiely v kultúrnych, sociálnych a rodinných hodnotách?
Reakcia na potreby rodiny	Individuálny prístup: Ako prispôbujem svoje metódy a prístupy individuálnym potrebám rodiny?
Podpora a poradenstvo	Poskytujem rodičom dostatočnú podporu a poradenstvo v otázkach výchovy a vzdelávania ich dieťaťa?
Sebahodnotenie	Reflexia na základe spätnej väzby: Ako prijímam a využívam spätnú väzbu od rodičov na zlepšenie svojej praxe? Sebakritika: Som schopný kriticky zhodnotiť svoje chyby a neúspechy? Ako sa z nich učím?
Profesijný rozvoj	Ako sa aktívne zapájam do profesionálneho rozvoja v oblasti spolupráce s rodinou?

Zdroj: vlastné spracovanie

4.1 Praktické kroky na realizáciu sebareflexie

V rámci sebareflexie pedagóga Gavora (2011, str.90) zdôrazňuje faktor **vnímania vlastnej profesijnej zdatnosti**. „Podľa úrovne tejto autoregulácie učiteľ aktivuje svoje odborné kompetencie a v závislosti od nich koná.“. Úsudok o sebe považuje autor za veľmi silný regulatívny faktor, pretože ide o presvedčenie pedagóga o sebe do akej miery dokáže svojim výkonom niečo ovplyvniť a tým dosiahnuť želaný výsledok.

Sebareflexívna kompetencia pedagóga nie je vrodená. Zmysluplná sebareflexia si vyžaduje teoretické vedomosti a ich opakované využívanie. Sebareflexiu pedagóg môže robiť viacerými spôsobmi. Asi najbežnejším postupom je „**vnútorná reč**“, keď si pedagóg sám pre seba v mysli kladie otázky a hneď si aj odpovedá. Takéto úvahy sú síce vítané, no ako sebareflexia nepostačujúce. Sebareflexia by mala mať logickú štruktúru v súlade s hodnotiacimi požiadavkami a mala by sa konať v určitých časových intervaloch, aby bolo možné vnímať zmeny vo výkone pedagóga. Sebareflexia môže byť zaznamenaná aj stručnou **písomnou formou**. Výhodou písomne spracovanej sebareflexie je možnosť sa k nej kedykoľvek vrátiť, použiť ju pri diskusii s kolegom/nadriadeným, a pod.

Sebareflexia v oblasti spolupráce s rodinou je nevyhnutná pre pedagógov, ktorí chcú poskytovať čo najlepšiu podporu a vzdelávanie zvereným deťom. Tento proces umožňuje pedagógom lepšie pochopiť potreby detí a ich rodín, čo vedie k efektívnej a harmonickej spolupráci a zároveň k optimalizácii výchovno-vzdelávacieho procesu.

Sebareflexia vo vzťahu k spolupráci s rodinou

- ⇒ **zlepšuje komunikáciu,**
- ⇒ **posilňuje dôveru,**
- ⇒ **individualizuje výchovu a vzdelávanie každého dieťaťa podľa jeho potrieb,**
- ⇒ **podporuje profesijný rast pedagóga,**
- ⇒ **tvorí inkluzívne prostredie.**

Sebareflexia pomáha pedagógovi sa neustále rozvíjať, čo môže prispieť k väčšej sebadôvere. Sebareflexia v oblasti spolupráce s rodinou dieťaťa mu pomôže pochopiť niektoré prejavy dieťaťa a porozumieť im v kontexte vplyvu rodinného prostredia. Na základe kritického prehodnotenia používaných postupov umožní pedagógovi flexibilne hľadať iné možnosti riešenia rôznych situácií. V konečnom dôsledku schopnosť načúvať iným, eliminovať

potenciálne neštandardné situácie a uvedomiť si vlastné možnosti napomáha predchádzať stresu a vyhoreniu samotného pedagóga.

V nasledujúcom texte ponúkame niekoľko možností písomnej sebareflexie vo vzťahu ku spolupráci s rodinou.

Vedenie denníka alebo záznamy o komunikácii s rodičom

Tu si pedagóg zaznamenáva stretnutia, rozhovory a inú komunikáciu s rodičmi. Zároveň si zaznamenáva, čo sa počas komunikácie osvedčilo, čo nefungovalo a navrhuje zlepšenia.

SWOT analýza

SWOT analýza ako nástroj sebareflexie pedagóga prispieva k hodnoteniu jeho silných a slabých stránok. Tie považujeme za vnútorné podmienky tvorby kvalitnej spolupráce s rodičmi. Pedagóg sa pomocou tejto metódy snaží identifikovať príležitosti a hrozby, ako vonkajšie faktory vplývajúce na spoluprácu. SWOT analýza môže byť podnetom pre identifikáciu vzdelávacích potrieb a prispieť k plánovaniu profesijného rozvoja pedagóga.

Obrázok 14 Matica ku SWOT analýze

<i>Silné stránky môjho poradenstva</i>	<i>Slabé stránky môjho poradenstva</i>
<i>Príležitosti pre moje poradenstvo</i>	<i>Ohrozenia pre moje poradenstvo</i>

Metóda 360°

Je hodnotiaci nástroj používaný predovšetkým v oblasti ľudských zdrojov a osobného rozvoja. Je možné ho využiť aj pri sebareflexii pedagóga a jeho sebarozvoji v oblasti spolupráce s rodinou. Touto metódou získavame informácie o úrovni vybranej oblasti realizovanej konkrétnym človekom od rôznych osôb a z rôznych perspektív. V našom prípade to môžu byť tieto zdroje: samotný pedagóg, kolegovia, nadriadený zamestnanec a samozrejme rodičia.

Základné princípy metódy 360°

- ⇒ Spätnú väzbu poskytujú rôzni ľudia, ktorí majú rôzny vzťah k samotnému hodnotenému jednotlivcovi. Každý z tejto skupiny môže poskytnúť cenné informácie o výkone, kompetenciách, správaní hodnoteného v rôznych situáciách.
- ⇒ Vo väčšine prípadov by mala byť spätná väzba anonymná, čo zaisťuje väčšiu otvorenosť a úprimnosť hodnotiteľov.
- ⇒ Pomocou tejto metódy môžeme získavať informácie o rôznych oblastiach výkonov pedagóga. V našom prípade sa zaujímate o úroveň komunikácie a spolupráce pedagóga s rodičmi detí.

Aké sú výhody metódy 360°

- ⇒ Hodnotený získa komplexný obraz o dosiahnutých kompetenciách, na základe ktorých môže objaviť svoje silné stránky, alebo definovať oblasti na zlepšenie.
- ⇒ Pomáha pedagógovi uvedomiť si, ako ho vnímajú ostatní kľúčoví komunikační partneri.
- ⇒ Zlepšuje komunikáciu a spoluprácu, poskytuje podklady pre diskusiu a rozvoj vzťahov v rámci tímu alebo organizácie.

Aké sú nevýhody metódy 360°

- ⇒ Spätná väzba môže byť čiastočne ovplyvnená sympatiami alebo antipatiami zúčastnených.
- ⇒ Zbieranie informácií o pedagógovi si môže vyžadovať dlhší časový úsek a je organizačne náročnejšie.

Tipy na využitie tejto metódy

- ⇒ Ideálne je vybrať jednu diagnostickú metódu na získavanie informácií u všetkých zúčastnených (napr. dotazník),
- ⇒ Používané diagnostické nástroje, by mali byť vzájomne obsahovo korešpondujúce.

Z praxe

Vypracované položky k sebahodnoteniu pedagóga použité v sebahodnotiacom hárku

- ⇒ *Ako často a akým spôsobom komunikujem s rodičmi detí?*
- ⇒ *Používam rôzne komunikačné kanály – osobne, e-mail, telefón a pod?*

- ⇒ *Som dostatočne dostupný pre rodičov v prípade potreby kladenia otázok alebo vyjadrenia obáv?*
- ⇒ *Poskytujem rodičom dostatok príležitostí k tomu, aby ma mohli kontaktovať a získať odpovede na svoje otázky?*
- ⇒ *Zameriavam sa na pozitívne aj negatívne aspekty rozvoja dieťaťa, alebo mám tendenciu hovoriť iba problémy?*
- ⇒ *Ako reagujem na kritiku alebo negatívnu spätnú väzbu od rodiča?*
- ⇒ *Poskytujem rodičom dostatok informácií o pokroku dieťaťa?*
- ⇒ *Akým spôsobom zapájam rodičov do výchovno-vzdelávacieho procesu?*
- ⇒ *Hovorím jasne a zrozumiteľne? Uistujem sa, že mi rodičia rozumeli?*
- ⇒ *Ponúkam rodičom tipy k podpore dieťaťa v domácom prostredí?*
- ⇒ *Poznám obavy rodičov i očakávania, ktoré majú rodičia od školy?*

Vypracované položky do dotazníka pre rodičov, ktoré korešpondujú s otázkami ktoré si kladie v rámci sebareflexie pedagóg sám.

- ⇒ *Ako často a akým spôsobom s vami komunikuje pedagóg?*
- ⇒ *Používa rôzne komunikačné kanály – osobne, e-mail, telefón a pod.*
- ⇒ *Môžete kedykoľvek položiť otázky súvisiace s výchovou a vzdelávaním vášho dieťaťa pedagógovi?*
- ⇒ *Môžete učiteľa kedykoľvek kontaktovať, aby vám odpovedal na otázky súvisiace s výchovou a vzdelávaním vášho dieťaťa?*
- ⇒ *Pri rozhovore sa učiteľ zameriava na pozitívne stránky vášho dieťaťa alebo sa zameriava na problémové situácie?*
- ⇒ *Ako reaguje učiteľ na kritiku alebo negatívnu spätnú väzbu od vás?*
- ⇒ *Poskytuje vám učiteľ dostatok informácií o pokroku vášho dieťaťa?*
- ⇒ *Akým spôsobom ste zapájaný do výchovno-vzdelávacieho procesu?*
- ⇒ *Rozumiete požiadavkám, informáciám, ktoré vám učiteľ hovorí?*
- ⇒ *Ponúka vám učiteľ tipy, ako môžete podporiť svoje dieťa doma?*
- ⇒ *Máte pocit že pedagóg pozná vaše obavy a očakávania, ktoré máte od materskej školy?*

Vzájomným porovnaním odpovedí získa pedagóg cenné informácie o tom, ako jeho kvality vo vzťahu k spolupráci s rodinou vnímajú rodičia a ich odpovede porovná s osobnou reflexiou.

ZÁVER

Posilňovanie komunikácie a spolupráce pedagógov a rodičov dieťaťa je neustále hľadanie vzájomných možností a uzatváranie kompromisov. Predložený materiál mal ambíciu poskytnúť viacero námetov do praxe práve pedagógovi, ktorý sa ako profesionál nespolieha iba na iniciatívu rodiča, ale sám iniciatívu odborne, no citlivo vyvíja.

Autorky didaktickej príručky sú presvedčené, že akúkoľvek spoločnú aktivitu organizovanú materskou školou pre rodičov, či s rodičmi, nie je možné realizovať bez prezentovania nasledujúcich hodnôt: vzájomná dôvera a rešpekt, otvorenosť v pravidelnej komunikácii, aktívnosť na oboch stranách, vzájomná podpora a pomoc, citlivosť vnímania individuálnych potrieb a aktívne úsilie dosiahnuť spoločné ciele. Zároveň je ich presvedčením, že vymenované hodnoty musia byť súčasťou kultúry každej materskej školy.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- Baumrid, D. (1966). *Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior*. *Child Development*. doi:10.2307/1126611.
- Bruteničová, E., Mináriková, S., Paleschová, J., Petrovská, E., Pupíková, E., & Varhoľáková, R. (2021). *Profesijné kompetencie učiteľa materskej školy v oblasti Dieťa*. Metodicko-pedagogické centrum. https://archiv.mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/profesijne_kompetencie_ucitela_materskej_skoly_v_oblasti_dieta_1.pdf
- Čáp, D. (2013). *Několik tipů k zážitkovým aktivitám ve třídě*. In: Mrázová, L., Skácelová, J. *Demokracie versus extremismus. Výchova k aktivnímu občanství*. Asimilování.
- Čáp, J. (1996). *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. ISV.
- Čapek, R. (2013). *Učitel a rodič*. Grada Publishing.
- Čapek, R. (2020). *Uč jako umělec*. Jan Melvin Publishing.
- Felcmanová, A., Čáp D., Titěrová, K., & Vávrová, P. (2013). *Rodiče – nečekání spojenci*. *Jak rozvíjet partnerský dialog mezi školou a rodinou*. Člověk v tísni.
- Gardošová, J., & Dujková, L. (2003). *Vzdělávací program Začít spolu*. Metodický průvodce pro předškolní vzdělávání. Portál.
- Gavora, P. (2011). *Zisťovanie profesijnej zdatnosti učiteľa pomocou dotazníka OSTES*. *Pedagogik.sk*, 2(2), 88-107. <https://www.casopispedagogika.sk/studie/gavora-peter-zistovanie-profesijnej-zdatnosti-ucitela-pomocou-dotaznika-ostes.html>
- Chalupová, A., & Suchožová, E., & USTOHALOVÁ, T. (2007). *Hľadáme možnosti partnerstva rodiny a školy*. Metodicko-pedagogické centrum.
- Kollárová D., Mináriková, S., Raučinová, Z., & Ivanková, I. (2024). *Jazyková podpora detí s odlišným materinským jazykom*, NIVaM.
- Korňová, S., & Berecz, K. (2023). *Efektívna komunikácia školy s rodičom*. Wolters Kluwer.
- Kožík Lehotayová, B., & Sobinkovičová, E. (2024). *Podpora adaptácie a socializácie dieťaťa v inštitucionálnom prostredí*. NIVaM.

- Krausz, M., & Meszáros, J. (2005). *The Retrospective Experiences of a Mother of a Child with Autism*. The International Journal of Special Education 2005, Vol 20, No.2.
- Kropáčková, J., & Splavcová, H. (2016). *Dvouleté děti v předškolním vzdělávání od podzimu do zimy*. Raabe
- Kunštárová, Ž., & Potkányová, K. (2012). *Partnerský stisk rúk. Spolupráca rodiny a materskej školy*. Pro Solutions.
- Kusý, P. (2019). *Pedagogicko-psychologická diagnostika. Učebné skriptá pre študentov učiteľstva akademických predmetov, predškolskej a elementárnej pedagogiky, sociálnej pedagogiky a vychovávateľstva*. Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave. [file:///C:/Users/HP/Downloads/kusy-papd-2019%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/kusy-papd-2019%20(2).pdf)
- Labašová, E., & Porubčanová, D. (2012). *Pedagogická diagnostika*. Dubnický technologický inštitút v Dubnici nad Váhom. <https://www.dti.sk/data/files/file-1674550469-63cf9cc5af87e.pdf>
- Lipnická, M. (2013). *Vybrané texty k pedagogickému poradenstvu v materskej škole*. Metodicko-pedagogické centrum. https://archiv.mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/lipnicka_-_vybrane_texty_k_pedagogickemu_poradenstvu.pdf
- Lipnická, M. (2017). *Poradenská činnosť učiteľa v materskej škole*. Portál.
- Miňová, M. (2017). *Ruka v ruke. Materská škola - Dieťa - Rodina*. Rokus.
- Okál, M. (1991). *Veľká didaktika. Didactica magna. Jan Amos Komenský*. SPN.
- Ondrušková, I. (2011). *Participácia materskej školy a rodiny pri stimulácii psychosociálneho vývinu dieťaťa*. VERBUM.
- Oravcová, J., & Kariková, S. (2011). *Psychológia v edukácii*. Univerzita Mateja Bela.
- Podhájecká, M. (2011). *Hra dieťaťa: edukačná platforma pre vyspelú osobnosť*. In: Podhájecká, M., & Miňová, M. (eds.). (2011). *Hra v predprimárnej edukácii. Zborník z vedecko-odbornej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Prešovská univerzita v Prešove.
- Poche Kargerová, J. (2019). *Spolupráce s rodinou a komunitou v programu Začít spolu*. Pasperta Publishing.
- Rosinský, R. (2023). *Premena školy: Návod na použitie*. Raabe.

- Sobinkovičová, E. (2021). *Rozvíjajúce hrové činnosti pre deti v kolektíve*. Vnímavé deti.
- Škardová, M. (2020). *Plánujeme spolu. Průvodce plánováním s respektem k potřebám každého dítěte v mateřské škole*. Step by Step ČR.
- Štátna školská inšpekcia (2024). *Kritériá na hodnotenie v materských školách*.
https://www.ssi.sk/wp-content/uploads/2024/09/MS_24_25_web.pdf.
- Tománek, P. (2012). *Nové podoby rodiny, Lifelong Learning– celoživotní vzdělávání*, Mendelova univerzita v Brně Vysokoškolský ústav Institut celoživotního vzdělávání.
<https://katalog.npmk.gov.cz/#!/records/4bb3f165-85df-4053-be23-e2243319daa0>
- Tomovčíková, M. (2020). *Ako vytvoriť dobrú lokálnu komunitu zapojenú do politiky školy*. Bratislava: VUDPaP. <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2020/11/Ako-vytvorit-dobru-lokalnu-komunitu-zapojenu-do-politiky-skoly..pdf>
- Vallin, P. (eds.). (2020). *Předškolní vzělávání orientované na dítě*. Step by step.
- Zelinková, O. (2001). *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Portál.

Ďalšie zdroje:

- Dohovor o právach dieťaťa.
- Etický kódex pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov.
- Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Názov:	KOMUNIKÁCIA MATERSKEJ ŠKOLY S RODINOU DIEŤAŤA: <i>Tradičné aj moderné prístupy</i>
Autorky:	PaedDr. Silvia MINÁRIKOVÁ, PhD. PaedDr. Eva PUPÍKOVÁ, PhD. PaedDr. Eva SOBINKOVIČOVÁ
Recenzenti:	doc. PaedDr. Dana KOLLÁROVÁ, PhD. Mgr. Miroslava VIŠŇOVSKÁ, PhD.
Jazyková redaktorka:	Mgr. Adriana LANČARIČOVÁ
Dizajn obálky:	Ing. Michal MANČÍK
Grafická úprava textu:	PaedDr. Eva PUPÍKOVÁ, PhD.
Fotografie:	vlastný archív autoriek
Vydavateľ:	Národný inštitút vzdelávania a mládeže, Bratislava
Vydanie:	prvé
Rok vydania:	2025
Počet strán:	83
ISBN	978-80-565-1667-6

NÁRODNÝ INŠTITÚT VZDELÁVANIA A MLÁDEŽE

ISBN 978-80-565-1667-6